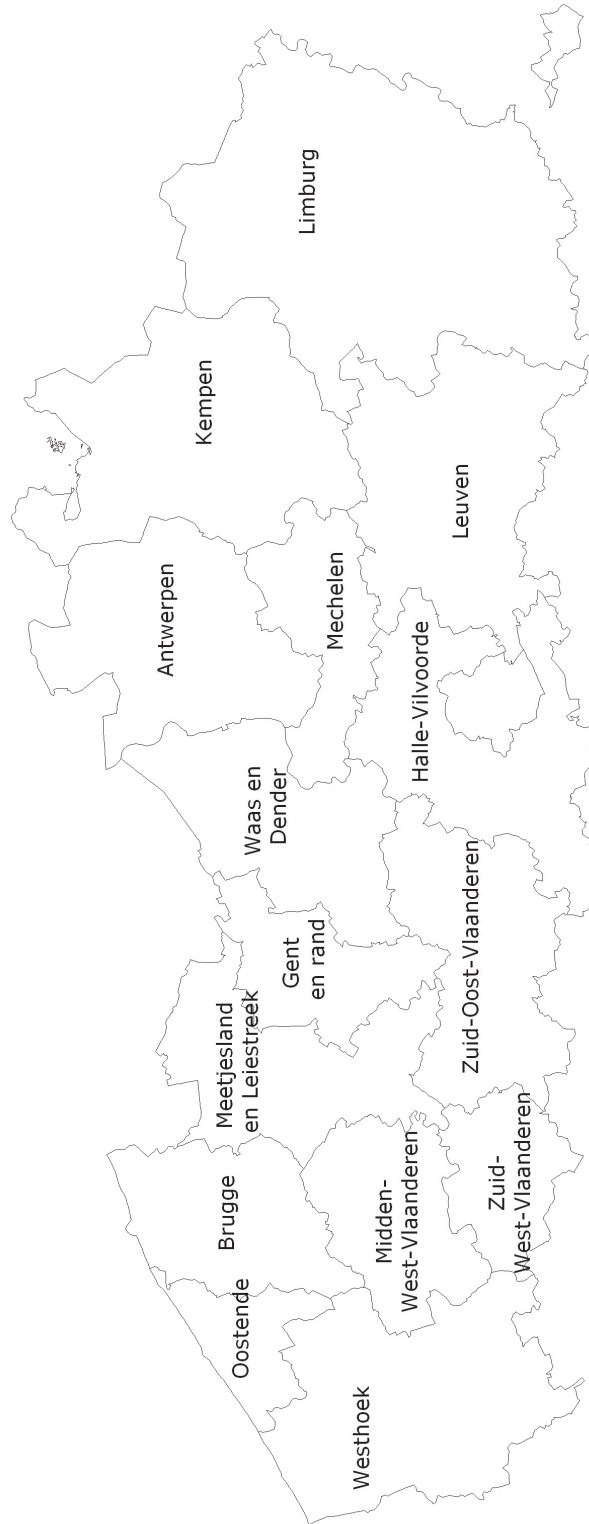

INHOUDSTAFEL

Inleiding	5
1. Algemene situering	6
2. Demografie	7
Bevolkingsdichtheid	8
Bevolkingsaan groei	9
Afhankelijkheid niet-actieven	10
Vergrijzing	11
Doorstroming intreders en uitreders op arbeidsmarkt	12
Besluit demografie	13
3. Arbeidsmarkt	14
Werkzaamheidsgraad	14
Werkgelegenheid	14
Werkloosheid	17
Sectorale structuur werkgelegenheid	18
Besluit arbeidsmarkt	19
4. Economie	20
BBP per hoofd	20
Toegevoegde waarde	23
Beschikbaar inkomen	26
Verschillen in welvaart	28
Samenstelling van het inkomen	29
Sociale correcties	29
Investerings	29
Besluit economie	31
5. Ondernemingen	32
Oprichtingen en sluitingen van ondernemingen	32
Besluit ondernemingen	34
6. De kenniseconomie	35
Technologische industriële sectoren	35
Kennisintensieve sectoren	36
Creatieve sectoren	36
Patenten	38
Besluit kenniseconomie	40
7. Synthese	41
Bijlage	43
Addendum	46

INLEIDING

Het Vlaamse streekbeleid kreeg onlangs een nieuwe vorm. In 2005 werden de Streekplatformen immers vervangen door nieuwe structuren: er werden Erkende Regionale Samenwerkingsverbanden (ERSV) opgericht¹. Een ERSV is een juridische entiteit die twee organen overkoepelt. De Sociaal-Economische Raad van de Regio (SERR) is het orgaan waarbinnen de sociale partners advies kunnen uitbrengen. Het Regionaal Sociaal-Economisch Overlegcomité (RESOC) is het overlegorgaan waar de betrokken publieke actoren, sociale partners en derdenorganisaties met elkaar overleg plegen over het streekontwikkelingsbeleid. Een RESOC beschikt over een secretariaat dat ook als gebiedsgerichte denktank moet fungeren. De RESOC's zijn belast met het opstellen van een Streekpact waarin een langetermijnvisie op de ontwikkeling van hun streek aan bod moet komen. Het aantal RESOC's werd bepaald binnen de subregionale overlegstructuren. Het Vlaamse Gewest telt vijftien RESOC's.

Deze nota wil de sociaal-economische situatie van de RESOC's schetsen en kan een hulp zijn bij de positionering van elke RESOC ten opzichte van andere gebieden en Vlaanderen in het geheel. De nota is beschrijvend van aard. Zoals zal blijken zijn er tussen de RESOC's onderling nogal eens verschillen die te wijten zijn aan de specifieke ligging (een grootstad omvattend, in de nabijheid ervan of juist niet) of de eigen ontwikkeling in het verleden (lokalisatie van

bepaalde nijverheden). Hoewel een aantal troeven en zwakten naar voor zullen komen is het duidelijk dat elke RESOC eigen bijzondere kenmerken heeft. Het is niet steeds wenselijk elke zwakheid te willen verhelpen. De relatie met andere RESOC's en zelfs met andere Europese regio's maakt dat sommige gebieden zich op welbepaalde activiteiten gaan toelekken en door handel en pendel toch voor hun welvaart zorgen.

Omdat de begrenzing van de RESOC's bijna steeds samenvalt met deze van één of meerdere arrondissementen, kon een beroep gedaan worden op dit detailniveau voor de opmaak van de statistische informatie. Enkel voor 'Meetjesland, Leie en Schelde' en 'Gent en Gentse Rand' kon dat niet: deze twee RESOC's zijn immers elk samengesteld uit gemeenten van de arrondissementen Eeklo en Gent. Voor deze twee gebieden diende dan ook de beschikbare informatie op gemeentelijk niveau als basis. Het arrondissementele niveau levert interessante informatie op over bijvoorbeeld het BBP, de bruto toegevoegde waarde, de arbeidseenheidskost, het aantal patenten... . Voor deze categorie van statistieken werden 'Meetjesland, Leie en Schelde' en 'Gent en Gentse Rand' samengevoegd tot één gebied ('Gent + Meetjesland').

De reeksen nemen zoveel als mogelijk een aanvang in 1995, het beginjaar waarover regionale rekeningen in de vernieuwde ESR-95 vorm beschikbaar zijn.

¹ Het decreet van 7 mei 2004 regelt het statuut en de werking van de ERSV's, RESOC's en SERR's. De subsidiëring en erkenning werd verder geregeld bij Besluit van de Vlaamse Regering van 22 oktober 2004. De streekplatformen werden bij Besluit van de Vlaamse Regering op 30 juni 2005 opgeheven.

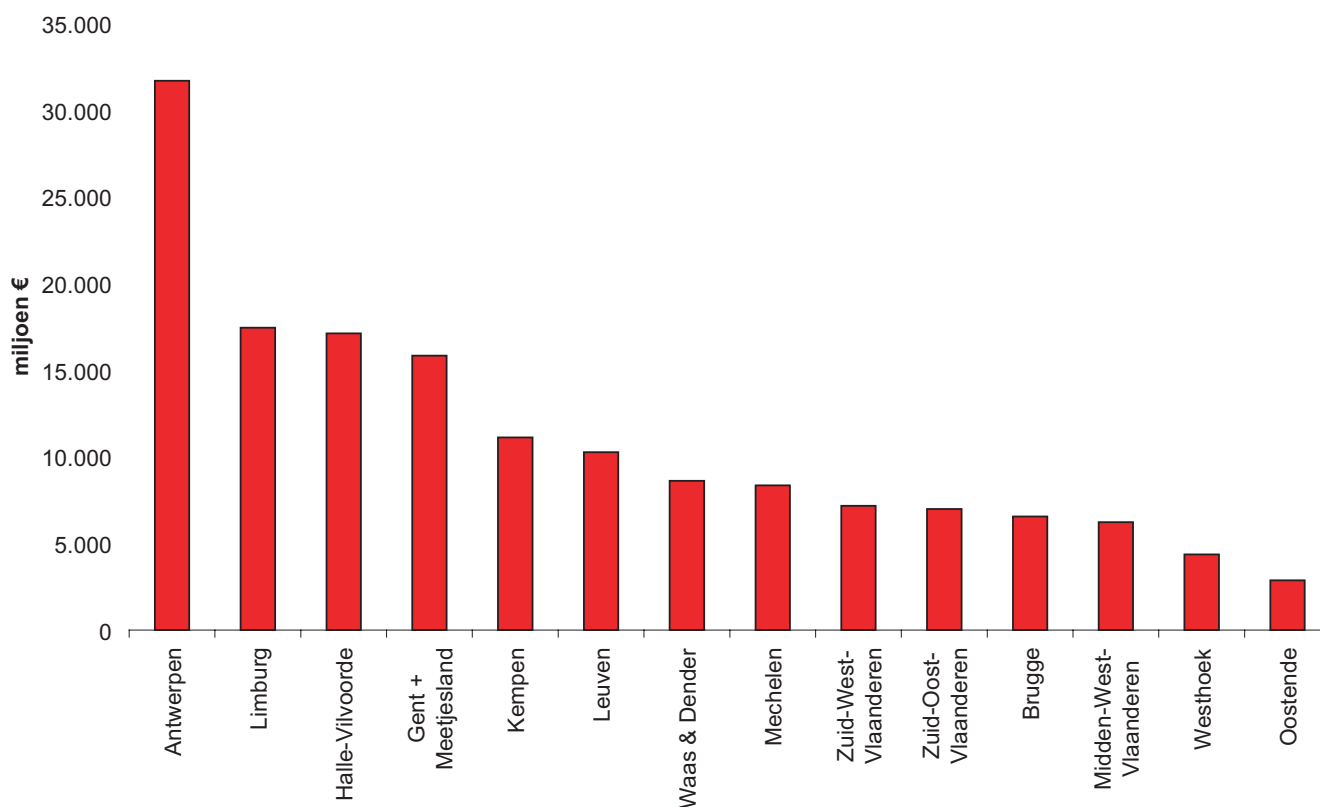
1. ALGEMENE SITUERING

De diverse RESOC's zijn onderling verschillend in omvang en samenstelling: er zijn sterk verstedelijkte RESOC's zoals 'Gent en Gentse Rand'. De kernstad Gent maakt bijna tweederden uit van het inwoneraantal in haar RESOC. In het geval van Limburg komt de RESOC volledig overeen met de provincie. De bipool Hasselt-Genk telt minder dan één vijfde van het aantal Limburgers.

In termen van bevolkingsaantal is Antwerpen de grootste RESOC. Het maakt op zich alleen 15,7% uit van het inwoneraantal van alle RESOC's, dit is het Vlaamse Gewest. Ook Limburg en in mindere mate Halle-Vilvoorde zijn omvangrijk. De West-Vlaamse RESOC's zijn minder groot in inwoneraantal, wat ook te maken heeft met het feit dat deze provincie vijf RESOC's telt. Oostende telt geen 150.000 inwoners. De grootste RESOC is 6,5 keer talrijker dan de kleinste.

Ook inzake bruto binnenlands product (BBP) staat Antwerpen bovenaan, en zelfs meer afgetekend. Antwerpen neemt 20,5% van het totale BBP voor haar rekening. Op enige afstand volgen Limburg, Halle-Vilvoorde en Gent-Meetjesland. De West-Vlaamse RESOC's zijn ook hier minder omvangrijk. De verschillen tussen de RESOC's zijn groter bij het BBP: de grootste RESOC produceert een 11 maal groter BBP dan de kleinste.

GRAFIEK 1: BRUTO BINNENLANDS PRODUCT RESOC'S IN 2003

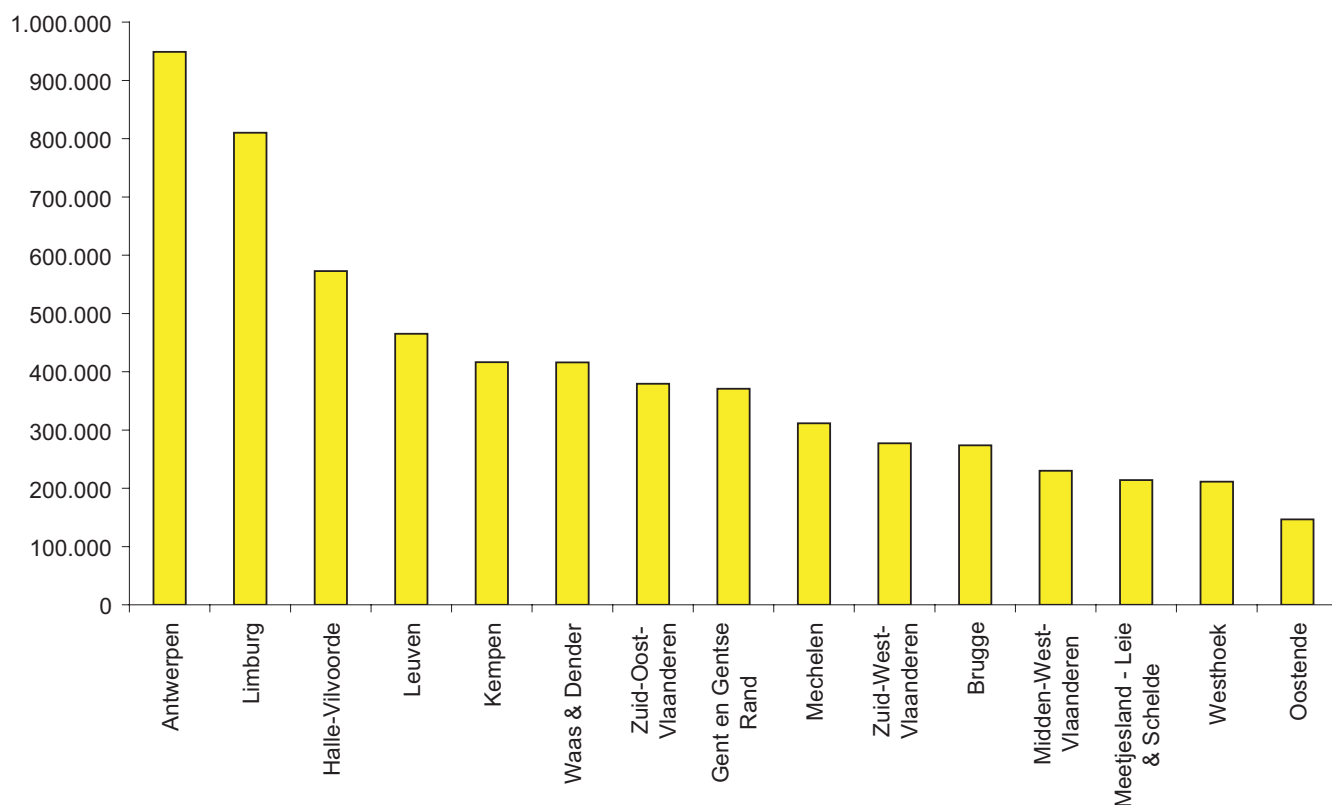

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

2. DEMOGRAFIE

De dichtheid van de bevolking en de bevolkingsaan groei komen het eerst aan bod. De verhouding van de niet-actieve tot de actieve bevolkingscohorten en de mate van interne vergrijzing geven belangrijke indicaties over het draagvlak van de voorzieningen in de RESOC's. Tenslotte verstrekken demografische indicatoren ook aanwijzingen over de mate van doorstroming op de arbeidsmarkt.

GRAFIEK 2: BEVOLKINGSAANTAL RESOC'S OP 1 JANUARI 2005

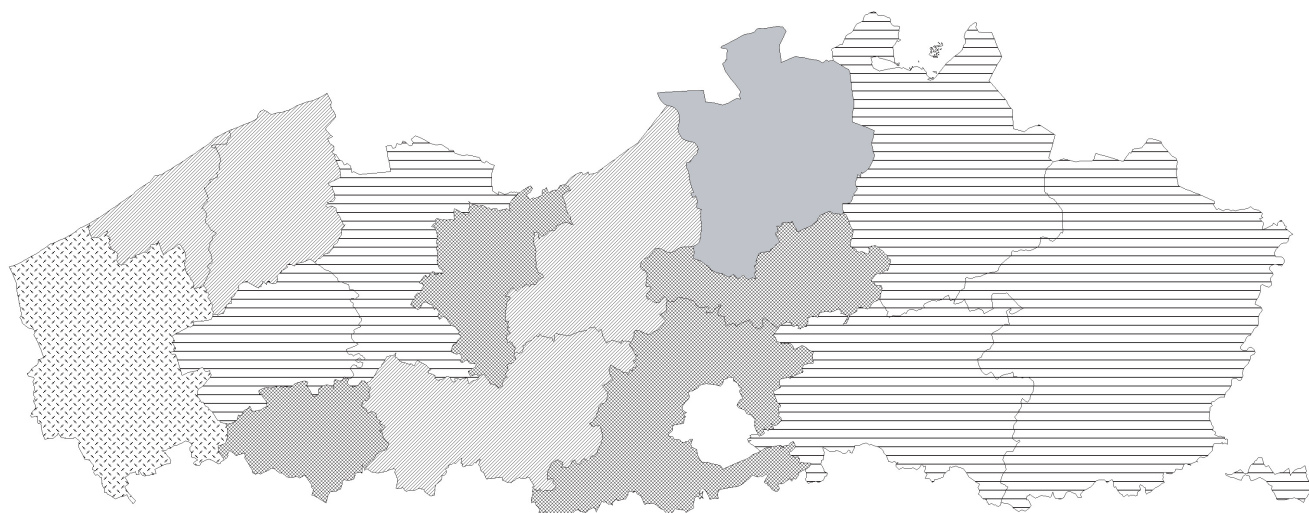

Bron: INR; bewerking APS.

BEVOLKINGSDICHTHEID

De gemiddelde Vlaamse **bevolkingsdichtheid** bedroeg 446 inwoners per km² op 1 januari 2005. Er zijn grote verschillen tussen de RESOC's. De verstedelijkte RESOC's Antwerpen en Gent zijn zeer dichtbevolkt (resp. 948 en 742 inwoners per km²). Verder zijn ook de gebieden rond de as Antwerpen-Brussel en Zuid-West-Vlaanderen dichtbevolkt. Dit staat in contrast met de relatief lage bevolkingsdichtheid in de Westhoek en in mindere mate in Meetjesland, Leie en Schelde.

KAART 2: BEVOLKINGSDICHTHEID OP 1 JANUARI 2005

Legende

- minder dan 200 inwoners / km² (1)
- van 200 tot 399 inwoners / km² (5)
- van 400 tot 599 inwoners / km² (4)
- van 600 tot 799 inwoners / km² (4)
- 800 inwoners / km² of meer (1)

BEVOLKINGSAANGROEI

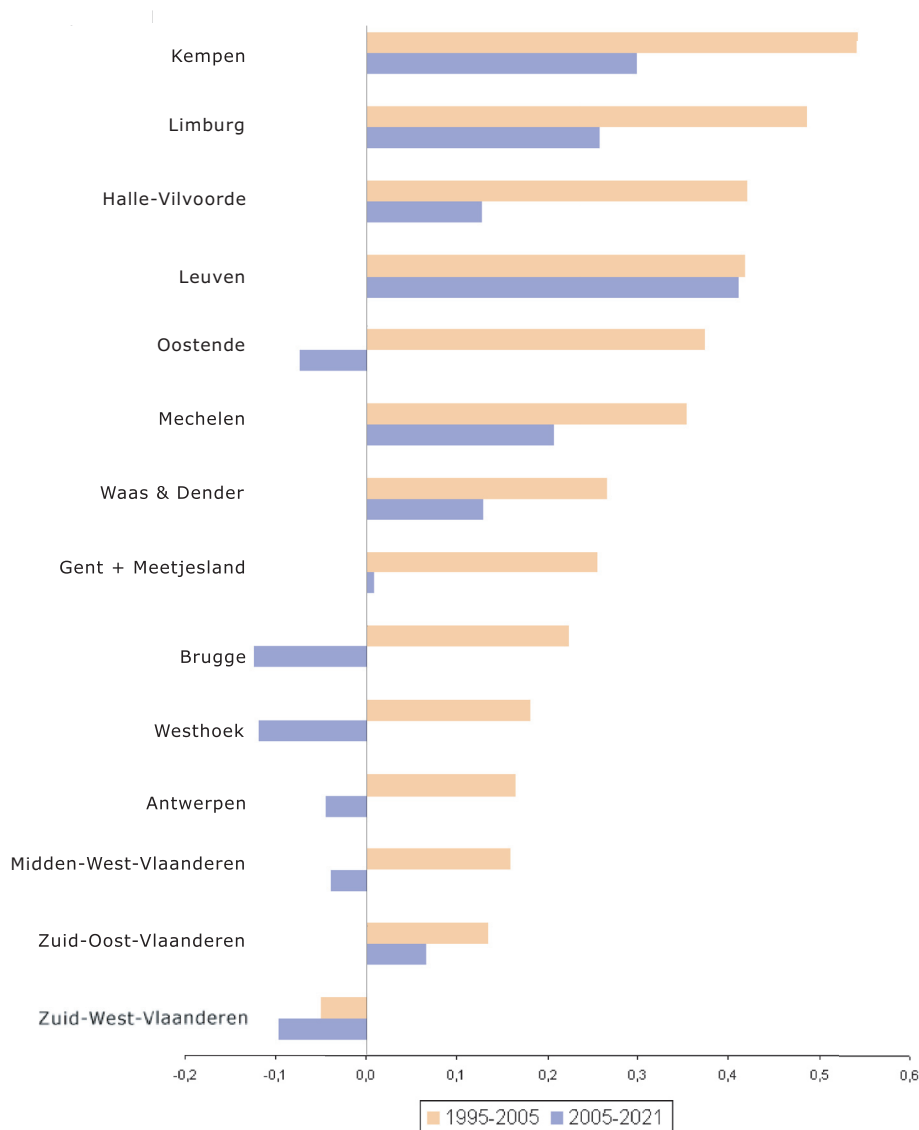
De totale Vlaamse bevolking nam tussen 1 januari 1995 en 1 januari 2005 met jaarlijks gemiddeld 0,3% toe. De **bevolkingsaangroei** was vooral merkbaar in de oostelijke RESOC's en in Vlaams-Brabant. Zuid-Oost-Vlaanderen en een aantal West-Vlaamse RESOC's noteerden de zwakste stijging. Zuid-West-Vlaanderen is het enige gebied waar de bevolking over de afgelopen tien jaren daadwerkelijk afnam.

Volgens prognoses van de Algemene Directie Statistiek zou

de totale Vlaamse bevolking van 2005 tot 2021 nog toenemen, zij het met gemiddeld slechts 0,1% jaarlijks. Deze evolutie zal ook dan niet gelijklopend zijn binnen Vlaanderen: de oostelijke RESOC's zouden nog een stijgend inwoneraantal kennen (jaarlijks ongeveer 0,4% voor Leuven), terwijl de meeste westelijk gelegen gebieden met een afname van de bevolking zouden kampen. Dit laatste is het meest uitgesproken in Brugge (-0,12%). Er is een vrij

grote overeenstemming tussen een geringe afhankelijkheidsratio en de te verwachten aangroei van de bevolking tijdens de komende vijftien jaren.

GRAFIEK 3: BEVOLKINGSEVOLUTIE IN DE RESOC'S TUSSEN 1/1/1995 - 1/1/2005 EN TUSSEN 1/1/2005 - 1/1/2021

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

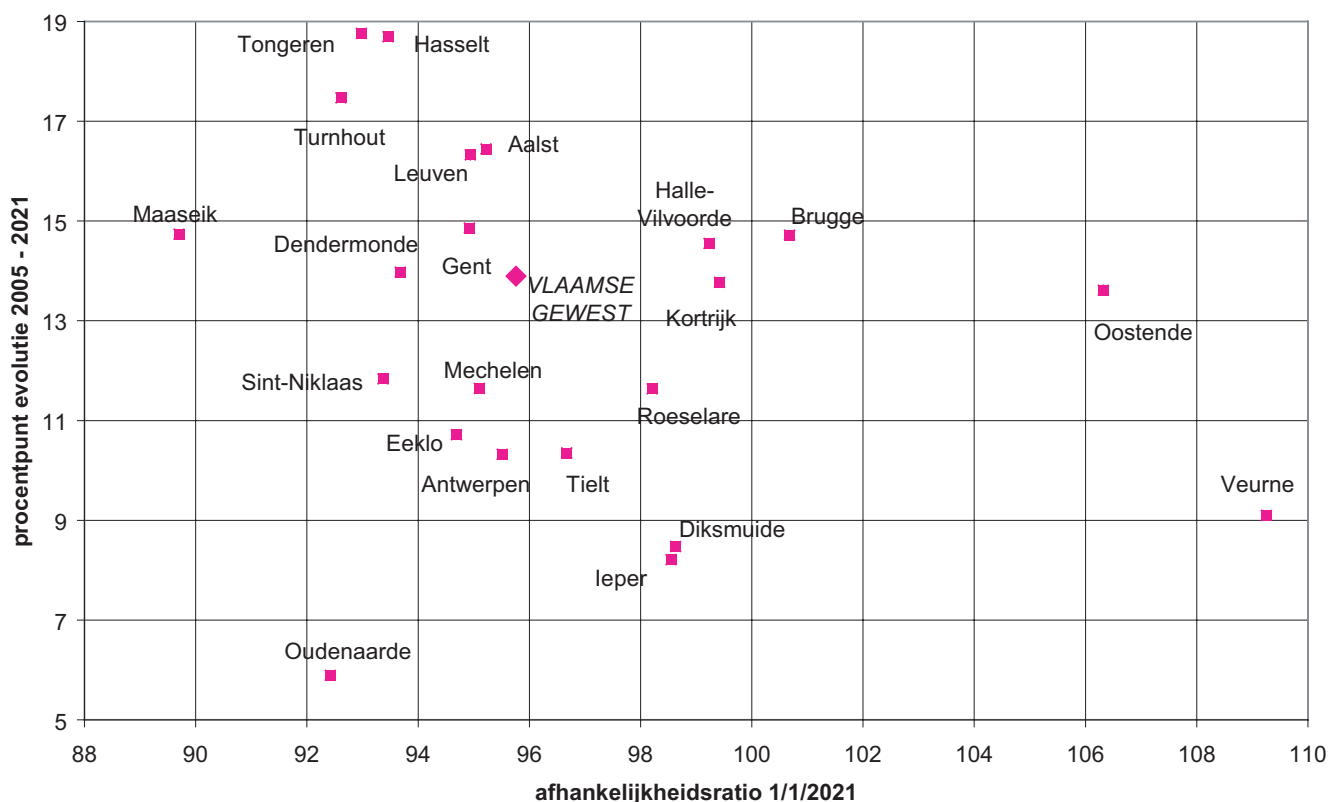
AFHANKELIJKHEID NIET-ACTIEVEN

Limburg, de Kempen en in mindere mate Leuven en Gent en de Gentse Rand kennen een relatief lage **afhankelijkheidsratio**² (75 à 80 %). Dat wil zeggen dat er relatief minder inwoners op inactieve leeftijd zijn ten opzichte van de potentieel beroepsactieven dan elders in Vlaanderen. De West-Vlaamse RESOC's kampen met de hoogste afhankelijkheidsratio's, met als uitschieters de Westhoek en Oostende (beide circa 93%).

Voor de verdere toekomst lijken de afhankelijkheidsratio's van de diverse RESOC's naar elkaar toe te groeien. Immers de gebieden met de laagste waarden vandaag zullen volgens de prognoses

de sterkste aangroei kennen. Dit is met name het geval voor Hasselt, Turnhout en Maaseik. Voor een aantal West-Vlaamse arrondissementen³ wordt een omgekeerde trend voorspeld maar de ratio lag er al hoog. De druk van de inactieve bevolking op de potentiële beroepsbevolking wordt overal hoog. Het arrondissement Oudenaarde vormt een uitzondering omdat de lage afhankelijkheidsratio gepaard zal gaan met een relatief geringe groei ervan.

GRAFIEK 4: AFHANKELIJKHEIDSRATIO ARRONDISSEMENTEN (IN %) OP 1/1/2021 EN EVOLUTIE SINDS 1/1/2005

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

² Afhankelijkheidsratio = bevolking van [0-19] jr en [60+] jr in % van [20-59] jr.

³ De prognosedata en -indicatoren uit de NIS-Bevolkingsvooruitzichten zijn enkel tot op het arrondissementele niveau beschikbaar.

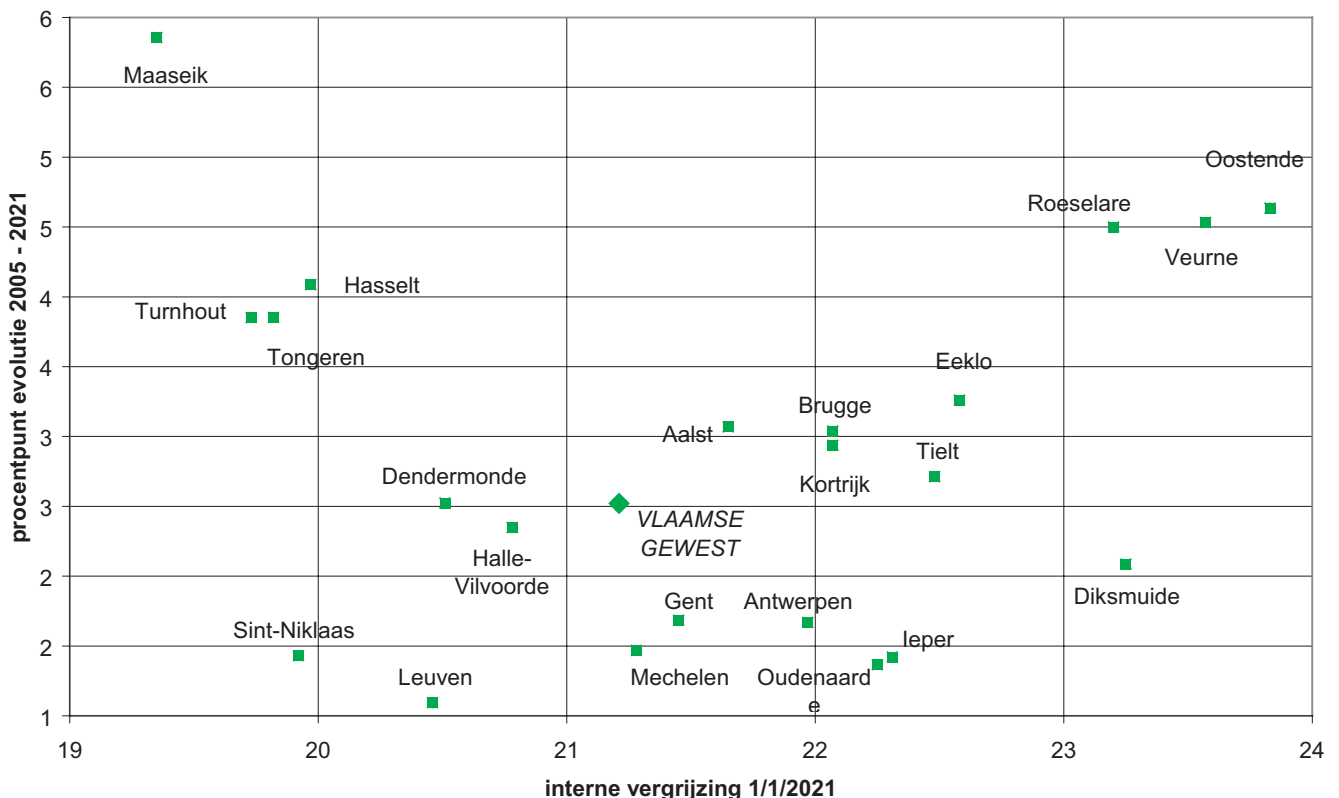
VERGRIJZING

De ‘veroudering binnen de veroudering’ of **interne vergrijzing**⁴ is een indicatie van de mate van zorgbehoefte van de oude bevolking, vermits de vraag naar zorgvoorzieningen toeneemt met de leeftijd. De interne vergrijzing is momenteel het sterkst gevorderd in de RESOC’s met de grootsteden Antwerpen en Gent en in de Westhoek (circa 20%). Limburg en de Kempen zijn opvallende uitschieters aan de benedenzijde (15 à 16%).

De langetermijnevolutie is hier wat meer dispaaraat: ook hier is er een ‘catch-up’ effect van de RESOC’s Limburg en de Kempen. De meeste West-Vlaamse arrondissementen zullen met de hoogste graad van interne vergrijzing kampen tegen 2021, mede als gevolg van sterke groeicijfers ervan. De

kustarrondissementen Oostende en Veurne zullen tegen dan een koppositie innemen (respectievelijk 23,8% en 23,6%). De huidige inwijkingoverschotten van jonggepensioneerden in deze gebieden speelt ongetwijfeld een rol: deze bevolkingsgroepen zullen binnen 15 jaar opschuiven naar de hoogbejaarde categorieën. Voor de Oost-Vlaamse arrondissementen is het beeld minder eenduidig. In de arrondissementen Antwerpen en Gent blijft een vrij grote interne vergrijzing optreden tot in 2021. De andere gebieden evolueren versneld in die richting.

GRAFIEK 5: INTERNE VERGRIJZING ARRONDISSEMENTEN (IN %) OP 1/1/2021 EN EVOLUTIE SINDS 1/1/2005

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

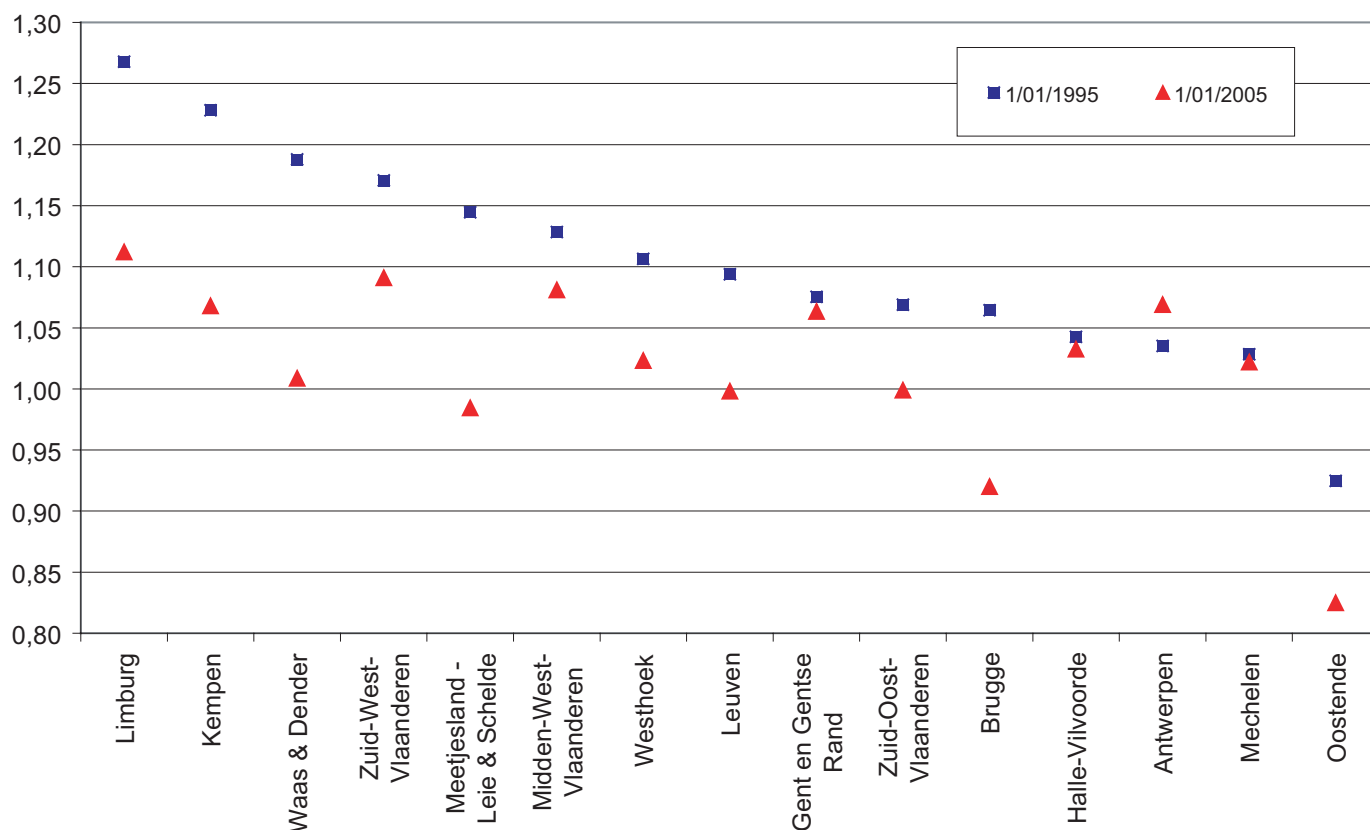
⁴ Interne vergrijzing = bevolking [80+] jr in % van [60+] jr.

DOORSTROMING INTREDERS EN UITTREDERS OP ARBEIDSMARKT

De structuur van de bevolking is ook van belang voor het aanbod en de vervanging van arbeidskrachten. Zo is het belangrijk om een inzicht te hebben in welke mate uittreders uit de arbeidsmarkt vervangen kunnen worden door intredende starters. De **doorstromingscoëfficiënt**⁵ geeft daaromtrent belangrijke aanwijzingen, zij het dat het enkel om demografische leeftijdscohorten gaat en nog niets zegt over de bereidheid om te werken en de competenties van de in- en uittreders. Anno 2005 zijn er op het niveau van het Vlaamse Gewest 100 personen in de laatste fase van hun carrière tegenover 104 personen die hun intrede in het arbeidsleven kunnen maken. Dat wil zeggen dat vanuit demografisch oogpunt (!) de vervanging op de arbeidsmarkt nog gegarandeerd is. Toch baart deze

indicator enige zorgen daar de ratio tien jaar eerder nog 1,11 noteerde. Heden is de doorstromingscoëfficiënt het hoogst in Limburg (1,11), Zuid-West-Vlaanderen (1,09), Midden-West-Vlaanderen (1,08) en Antwerpen en de Kempen (beide 1,07). In Meetjesland, Leie en Schelde noteert de ratio al onder één. De laagste waarden worden genoteerd in de kust-RESOC's Brugge (0,92) en Oostende (0,82). Bij deze laatste heeft de inwijking van personen uit oudere leeftijdsklassen een invloed. Op tien jaar tijd is de doorstromingscoëfficiënt in de meeste RESOC's gedaald, maar zijn de onderlinge verschillen wat afgenomen.

GRAFIEK 6: DOORSTROMINGSCOËFFICIËNT IN DE VLAAMSE RESOC'S OP 1/1/1995 EN 1/1/2005

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

⁵ Doorstromingscoëfficiënt = bevolking van [15-24] jr gedeeld door bevolking van [55-64] jr.

BESLUIT DEMOGRAFIE

We kunnen samenvatten dat de oostelijke RESOC's op demografisch vlak de gunstigste troeven hebben: de bevolkingsgroei is er sterker, de bevolking op beroepsactieve leeftijd is beter vertegenwoordigd en de interne vergrijzing is er het minst gevorderd. Bovendien wordt vanuit demografisch oogpunt de vervanging op de arbeidsmarkt nog gegarandeerd in Limburg en in de Kempen (dit is ook zo in Zuid- en Midden-West-Vlaanderen).

Prognoses voorzien dat de demografische indicatoren tijdens de komende jaren meer naar elkaar zullen toegroeien.

3. ARBEIDSMARKT

De toestand op de arbeidsmarkt wordt zowel vanuit statische als vanuit dynamische hoek bekeken. De basisindicatoren werkzaamheidsgraad, werkloosheidsgraad en werkgelegenheidsgraad worden eerst belicht. Daarna komt de groei van de werkgelegenheid en werkloosheid aan bod. Vervolgens bespreken we de structuur van de arbeidsmarkt en bekijken we het aandeel van de secundaire en tertiaire hoofdsectoren in de tewerkstelling. De zelfstandigen worden niet vergeten.

De arbeidsmarktkenmerken zijn nogal verschillend tussen de RESOC's. Dit is vooral het geval voor de vraag naar arbeidskrachten.

De werkzaamheidsgraad geeft weer welk gedeelte van de bevolking op beroepsactieve leeftijd aan het werk is. Verschillen zijn te verklaren door de aanwezigheid, beschikbare arbeidsplaatsen, maar ook door pendelbereidheid, de wens tot arbeidsdeelname en de mogelijkheid daartoe.

WERKZAAMHEIDSGRAAD

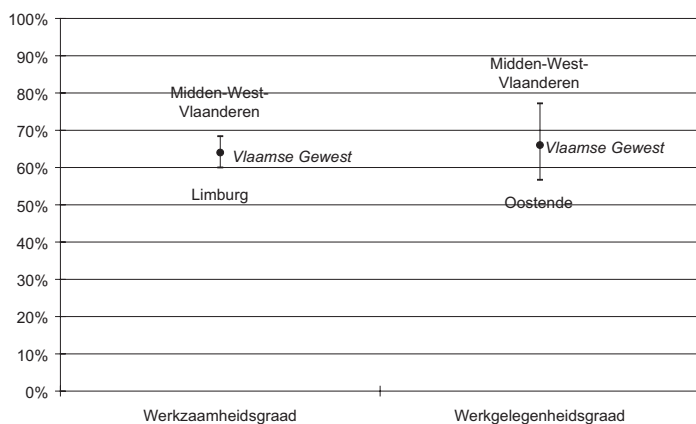
Anno 2003 bedroeg de **werkzaamheidsgraad** in het Vlaamse Gewest 64%⁶. De hoogste scores werden opgetekend in Midden-West-Vlaanderen (68,4%), Zuid-Oost-Vlaanderen (67,0%) en in Meetjesland, Leie en Schelde (67,5%). De verstedelijkte RESOC's Antwerpen

en Oostende kennen relatief minder werkenden (61 à 62%). Ook in Limburg is de werkzaamheidsgraad laag. De lage waarden hebben te maken met het relatief groot aandeel werklozen in deze RESOC's (circa 10%). Gent en Gentse Rand neemt een merkwaardige positie in: niettegenstaande dit de sterkst verstedelijkte RESOC is en de werkloosheid er vrij hoog is, situeert de werkzaamheidsgraad er zich op het niveau van het Vlaamse gemiddelde.

WERKGELEGENHEID

De **werkgelegenheidsgraad**⁷ vertoont veel meer ruimtelijke spreiding. Dit komt doordat in deze ratio demografische kenmerken minder een rol spelen. De aanwezigheid van nijverheidsstakken en van stedelijke centra zijn bepalend of een RESOC een werkgelegenheidspool is of niet. Dit komt tot uiting in de hoge ratio's voor Antwerpen (76,1%), Gent + Meetjesland (73,0%), Midden- en Zuid-West-Vlaanderen (76 à 77%) en Brugge (72,0%). Oostende kan onvoldoende arbeidsplaatsen creëren voor zijn beroepsbevolking (56,7%). De lage werkgelegenheidsgraden voor Leuven, Zuid-Oost-Vlaanderen en Waas en Dender (alle minder dan 60%) kunnen verklaard worden door de aantrekkingskracht van de naburige tewerkstellingspolen.

GRAFIEK 7: SPREIDING VAN DE WERKZAAMHEIDSGRAAD EN WERKGELEGENHEIDSGRAAD TUSSEN DE VLAAMSE RESOC'S OP 30/6/2003

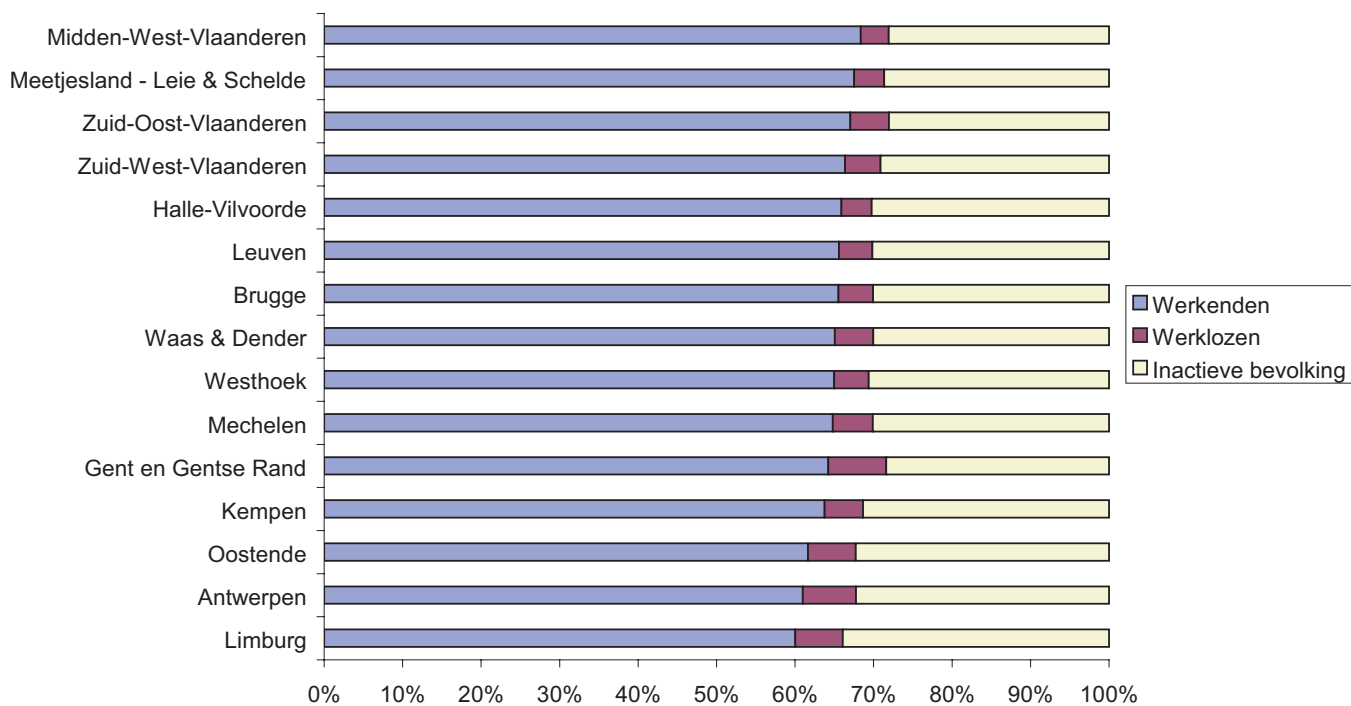

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

⁶ De activiteitsgraad is het aandeel van de beroepsbevolking in de bevolking van 15-64 jaar en onderscheidt zich van de werkzaamheidsgraad doordat in de teller ook de werklozen begrepen zijn. Er is een grote correlatie tussen beide indicatoren (90). Gent en Gentse Rand scoren relatief beter op de activiteits- dan op de werkzaamheidsgraad.

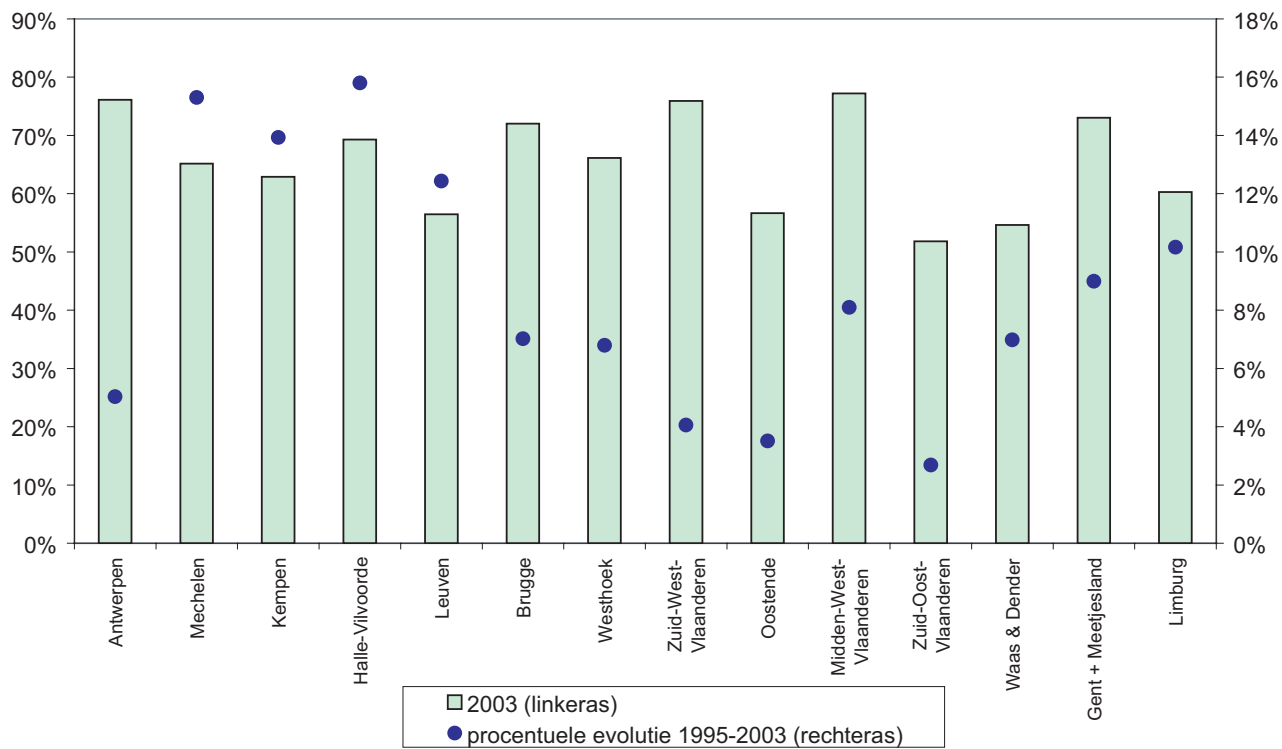
⁷ Werkgelegenheidsgraad: totale werkgelegenheid in procent van de bevolking van 20 t.e.m. 64 jaar.

GRAFIEK 8: AANDEEL VAN DE WERKENDE EN DE WERKLOZEN IN DE BEVOLKING VAN 15-64 JAAR OP 30/6/2003

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

GRAFIEK 9: WERKGELEGENHEIDSGRAAD IN 2003 EN EVOLUTIE 1995-2003

Bron : Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

De **zelfstandigen** maakten anno 2003 in het Vlaamse Gewest gemiddeld 17,5% uit van de totale werkgelegenheid. Sedert 1995 (19,1%) verloren de zelfstandigen gestaag terrein. De Westhoek kent het belangrijkste aandeel zelfstandigen (26,9%). Oostende, Midden-West-Vlaanderen en Zuid-Oost-Vlaanderen scoren eveneens hoog. In Antwerpen is het aandeel van de zelfstandigen in de werkgelegenheid half zo belangrijk als in de Westhoek. Ook Mechelen en Halle-Vilvoorde halen lage waarden.

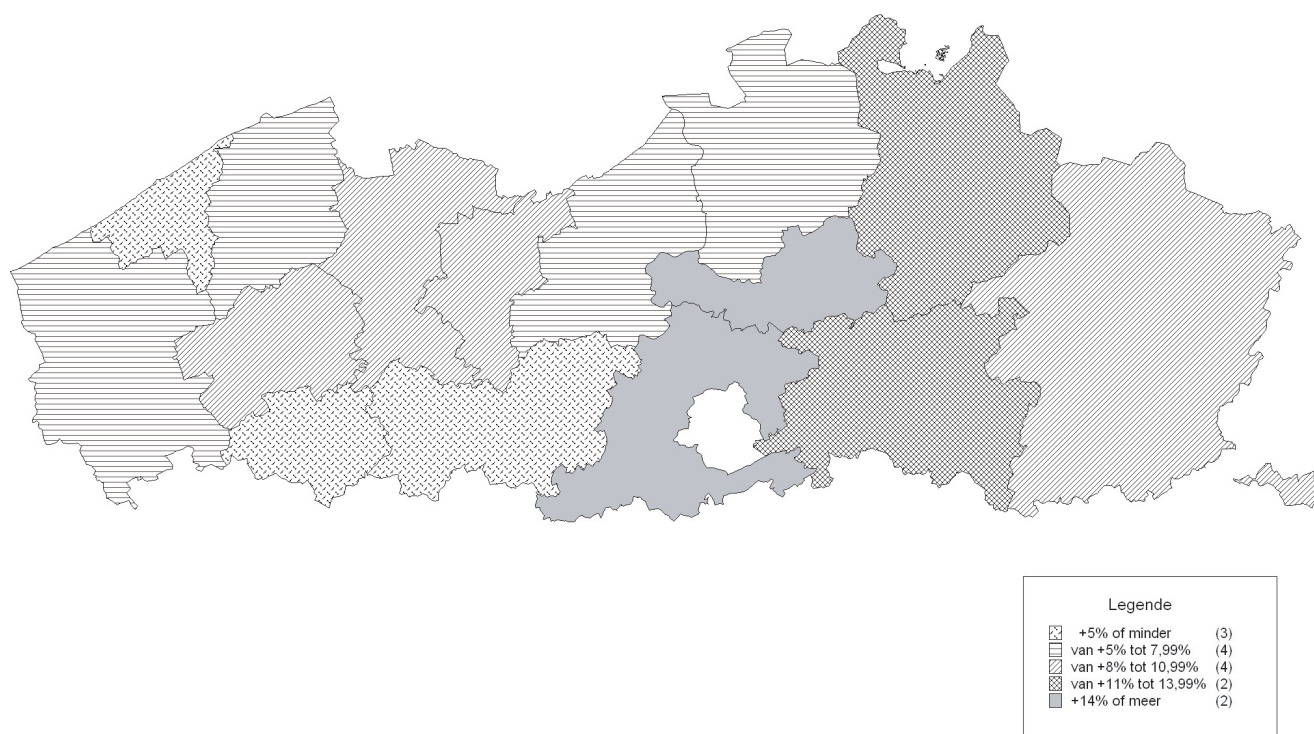
De **totale werkgelegenheid vermeerderde** tussen 1995 en 2003 met 8,8%. De aangroei was sterker (meer dan 10%) in de oostelijke gebieden, met uitzondering van de RESOC Antwerpen (+ 5,0%) dat samen met Oostende, Zuid-West-Vlaanderen en Zuid-Oost-Vlaanderen aan een zwakker tempo (minder dan 5% toename) arbeidsplaatsen kon creëren dan gemiddeld in Vlaanderen. Voor Oostende en Zuid-Oost-Vlaanderen is dit een aandachtspunt, daar deze RESOC's sowieso met een lage werkgelegenheidsgraad kampen. Leuven daarentegen werkte zich de laatste acht jaren op. Zuid-West-Vlaanderen kent nog steeds een hoge werkgelegenheidsgraad niettegenstaande de relatief zwakke groei van het aantal arbeidsplaatsen gedurende de laatste jaren.

De **bezoldigde werkgelegenheid** kende over de beschouwde periode een sterkere **groei** (+11,0%) dan de totale werkgelegenheid. De evoluties in de RESOC's zijn gelijklopend als voor de totale werkgelegenheid. De Westhoek en Oostende presteren naar verhouding beter inzake bezoldigde tewerkstelling.

Met de **zelfstandige werkgelegenheid** is het anders gesteld: deze daalde de voorbije acht jaar lichtjes in het Vlaamse Gewest (-0,3%). Toch waren er RESOC's met een stijgend aantal zelfstandige arbeidsplaatsen, waarvan de voornaamste zijn: Limburg en de Kempen (respectievelijk +3,0% en +2,0%), Brugge (+2,3%) en Halle-Vilvoorde (+2,1%). De sterkste afnames werden geregistreerd in Oostende (-5,8%), Antwerpen (-3,6%) en de Westhoek (-3,3%).

KAART 3: GROEI VAN DE TOTALE WERKGELEGENHEID OVER 1995-2003

Opmerking: de waarde voor "Gent en de Gentse rand" en voor "Meetjesland, Leie en Schelde" is deze van de som van beide RESOC's.

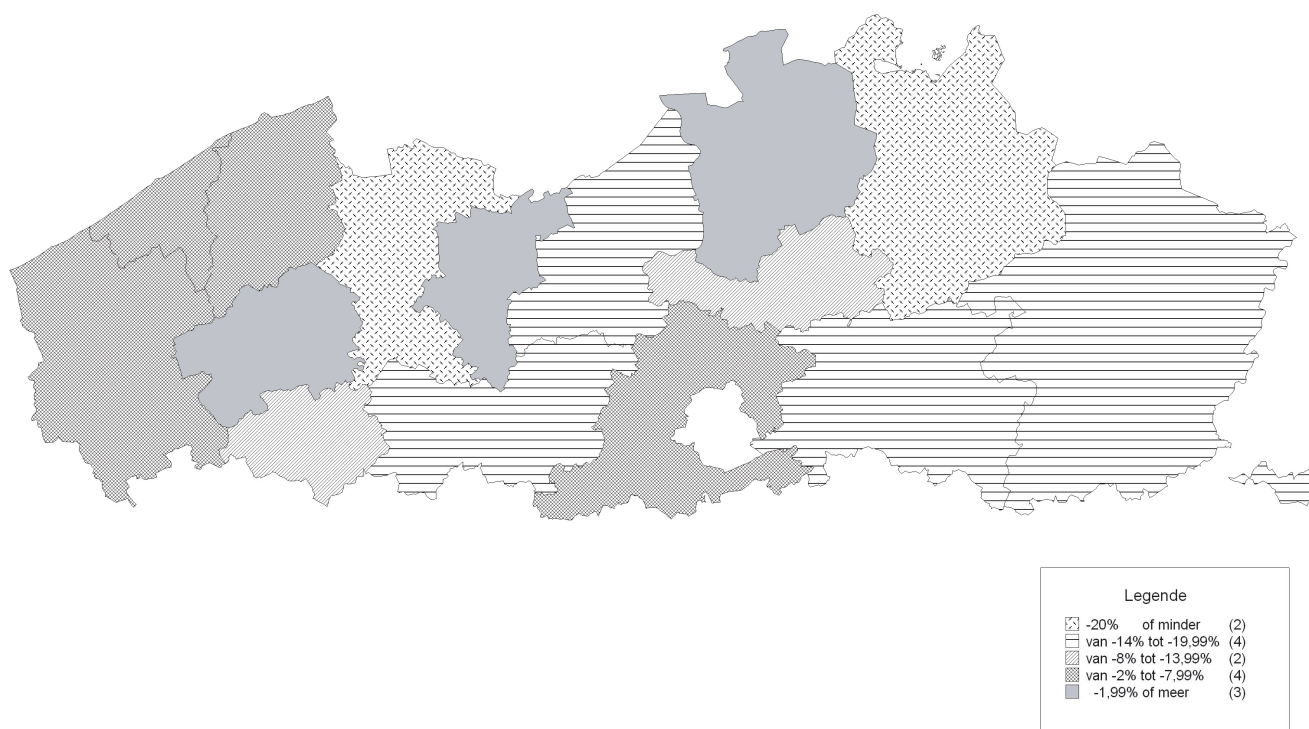
WERKLOOSHEID

De **werkloosheidsgraad** is het laagst in Midden-West-Vlaanderen, Meetjesland, Leie en Schelde en Halle-Vilvoorde (alle tussen 5 en 6%). In de beide eerste gevallen gaat dit ook gepaard met hun hoge werkzaamheidsgraad.

Vlaanderen kende tussen 1995 en 2005 een daling van de **werkloosheid** met goed 10%. Er is echter nogal wat verschil tussen de RESOC's onderling. De Kempen spant de kroon (-27,8%). Ook vele Oost-Vlaamse RESOC's deden het goed: Meetjesland, Leie en Schelde zag het aantal werklozen met 20,3% teruglopen. Dit gebied kent overigens een lage werkloosheidsgraad. Zuid-Oost-Vlaanderen en Waas en Dender deden het bijna even goed. Ook de prestaties van Leuven (-16,1%) en Limburg

(-14,6%) zijn vermeldenswaard. Dit is belangrijk daar de werkloosheid in Limburg er meer dan elders een probleempunt is. In slechts drie RESOC's klom het aantal werklozen, zij het in beperkte mate. Antwerpen zag een aangroei met 3,6%. In Gent en de Gentse Rand en in Midden-West-Vlaanderen was de toename nog zwakker. De stedelijke RESOC's kennen een specifieke problematiek. Voor Midden-West-Vlaanderen mag men niet vergeten dat dit nog steeds de regio met de laagste werkloosheidsgraad is. De werkloosheid in Oostende tenslotte daalde maar lichtjes, hetgeen waakzaamheid vergt gezien de minder goede situatie terzake in deze RESOC.

KAART 4: GROEI VAN DE WERKLOOSHEID OVER 1995-2005

SECTORALE STRUCTUUR WERKGELEGENHEID

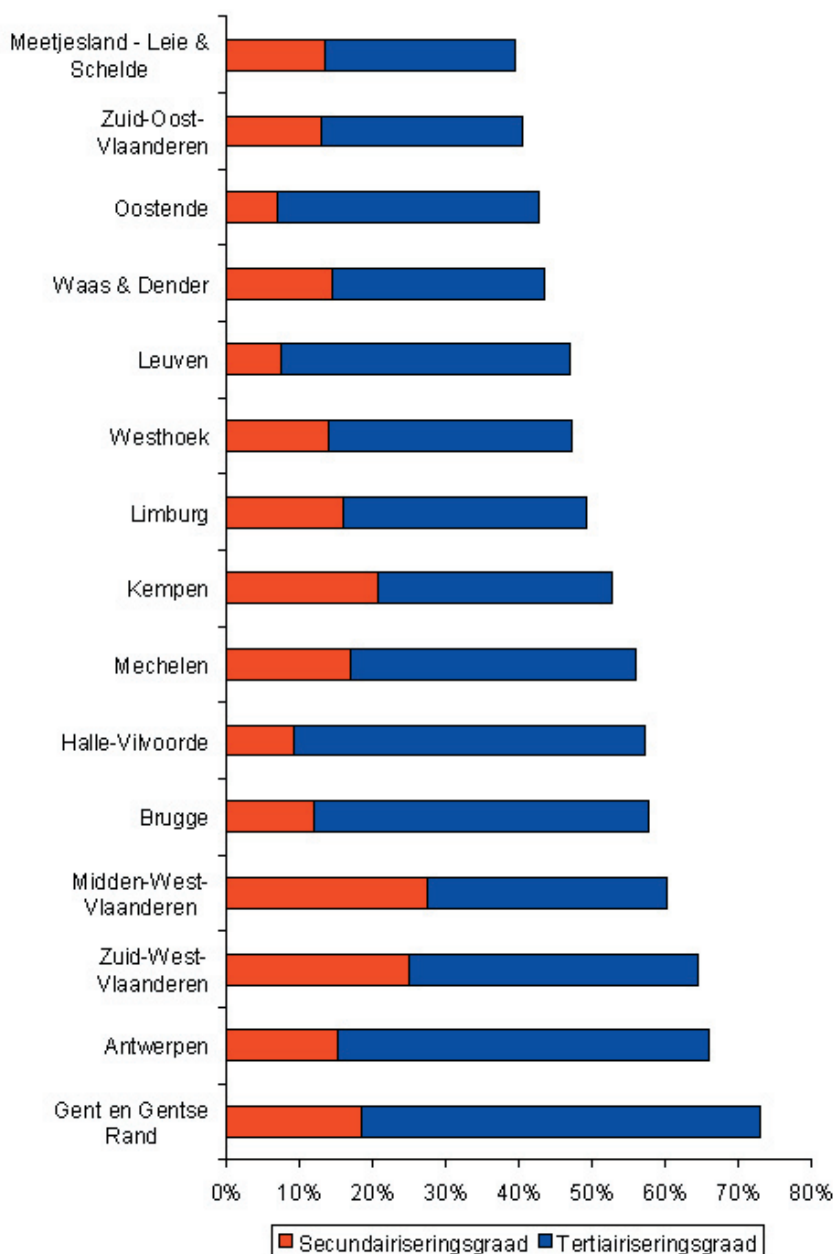
Het Vlaamse Gewest telde eind 2003 15,2 **bezoldigde arbeidsplaatsen** in de **secundaire sector** op 100 inwoners op beroepsactieve leeftijd en 39,3 op 100 in de **tertiaire sector**. De secundaire sector is het meest prominent aanwezig in Zuid- en Midden-West-Vlaanderen en in de Kempen (alle tussen 20 en

28%). De industrie en bouw bood minder dan één arbeidsplaats op 10 inwoners tussen 20 en 64 jaar in de RESOC's Oostende, Leuven en Halle-Vilvoorde.

De tertiaïrisering is het verst gevorderd in de stedelijke RESOC's Gent en de Gentse Rand (54,5%) en Antwerpen (50,6%). Dit hoeft niet te verwonderen gezien de

specifieke economische functie die de steden Antwerpen en Gent vervullen. Ook Halle-Vilvoorde en Brugge (beide tussen 45 en 50%) scoren hoog. RESOC's die geen grote stad omvatten zijn qua tewerkstelling minder georiënteerd op de tertiaire activiteiten. In Meetjesland, Leie en Schelde is slechts 26,2% van de bezoldigde tewerkstelling in diensten. De tertiaïseringsgraad is laag in Limburg (33,4%). Dat heeft zeker ook te maken met het feit dat deze RESOC de hele provincie omspannt, waardoor de voorzieningen in bipool Hasselt en Genk niet zo goed uit de verf komen.

GRAFIEK 10: SECUNDAIRISERINGS-EN TERTIAIRISERINGSGRAAD OP 31/12/2003

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking APS.

BESLUIT ARBEIDSMARKT

De arbeidsmarktsituatie kunnen we als volgt samenvatten: in Midden-West-Vlaanderen en het aangrenzende Meetjesland, Leie en Schelde en Zuid-Oost-Vlaanderen worden de hoogste werkzaamheidsgraden opgetekend. Voor Midden-West-Vlaanderen, Meetjesland, Leie en Schelde is dit complementair aan een lage werkloosheidsgraad. Dit komt omdat er ginds en in de naburige RESOC's veel werk voorhanden is. In Midden- en Zuid-West-Vlaanderen is dat meer dan elders het geval in de industrie. In Gent en de Gentse Rand en in Brugge is de dienstensector prominent aanwezig.

De werkloosheid is het laagst in Midden-West-Vlaanderen. De lichte toename ervan is niet alarmerend. De Oost-Vlaamse RESOC's maken vorderingen in de bestrijding van de werkloosheid, behoudens Gent en de Gentse Rand dat samen met Antwerpen op tien jaar tijd meer werklozen kent. Oostende kampt met problemen: de werkzaamheidsgraad is er laag, mede omdat er te weinig jobs voorhanden zijn. Er konden immers slechts weinig nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd worden waardoor Oostende er moeilijker in slaagt om de werkloosheid terug te dringen. Ook Limburg heeft af te rekenen met een relatief hoge werkloosheid. Gelukkig daalde deze er sterker dan gemiddeld in Vlaanderen. Leuven laat zich opmerken door een relatief gering aantal arbeidsplaatsen, maar de situatie verbeterde recent. Halle-Vilvoorde behoort tot de RESOC's met de laagste werkloosheid. De werkverschaffende rol van de tertiaire sector speelt een rol.

4. ECONOMIE

Het BBP per hoofd is een belangrijke indicator voor het meten van de welvaart. Deze komt dan ook als eerste aan bod en wordt verder ontbonden in de samenstellende factoren. Aansluitend daarbij is de gemiddelde loonkost in de productie een strategische indicator. Het belang van de institutionele en de economische sectoren werpt meer licht op de samenstelling van de productie. Naast het BBP is ook het inkomen per hoofd een basisindicator. Tenslotte mogen ook de investeringen niet vergeten worden, daar deze van belang zijn voor de toekomst van een land of regio.

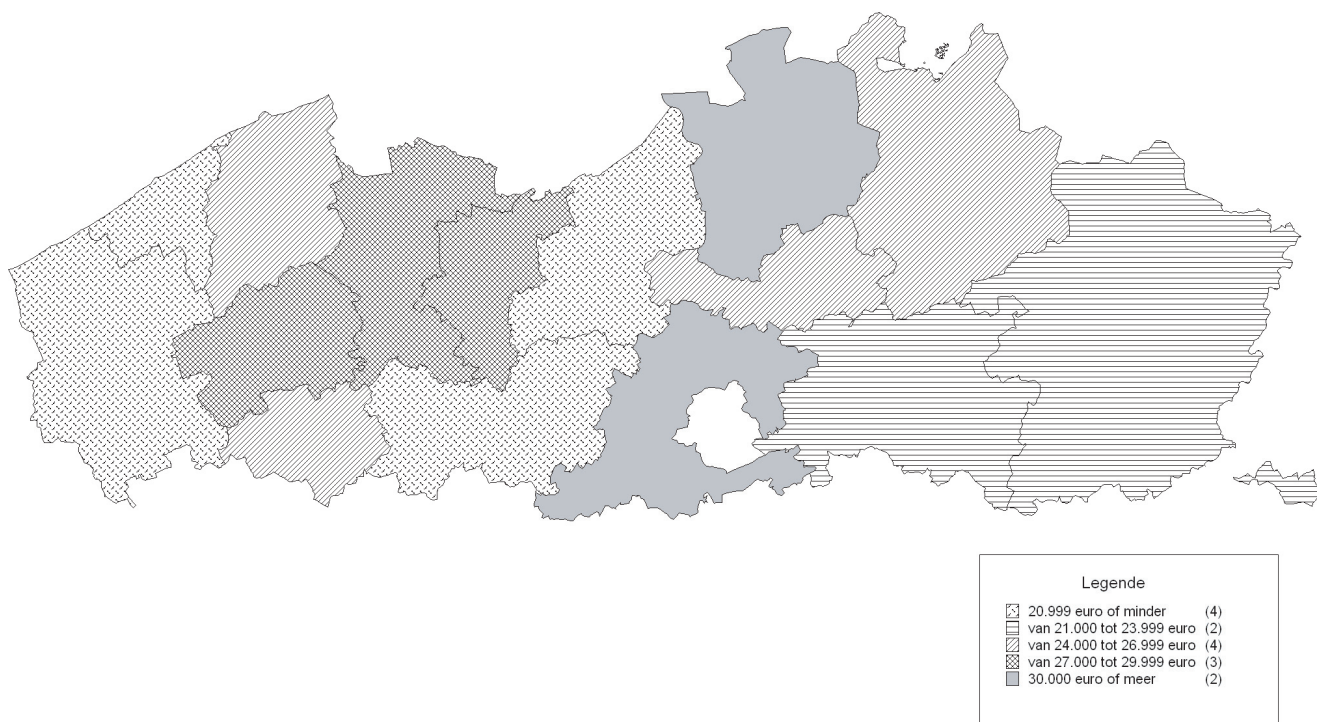
BBP PER HOOFD

Het bruto binnenlands product (BBP) is een alom bekende maatstaf voor de voortbrenging van goederen en diensten.

Het gemiddelde Vlaamse **BBP per hoofd** bedroeg 25.722 euro per hoofd in 2003 (voorlopige cijfers). Het RESOC Antwerpen spant de kroon (33.598 euro). Ook Halle-Vilvoorde realiseert een behoorlijk hoog BBP per hoofd (30.156 euro). Op enige afstand bevinden zich Gent en het Meetjesland, Midden-West-Vlaanderen en de overige Antwerpse RESOC's Mechelen en de Kempen. Helemaal onderaan bevindt zich Zuid-Oost-Vlaanderen (18.489 euro). Het BBP per hoofd van deze RESOC is 55% van dit van de topper, Antwerpen. Ook Oostende (19.742), de Westhoek (20.739) en Waas en Dender (20.817) scoren laag.

KAART 5: BRUTO BINNENLANDS PRODUCT PER HOOFD IN 2003

Opmerking: de waarde voor "Gent en de Gentse rand" en voor "Meetjesland, Leie en Schelde" is deze van de som van beide RESOC's.

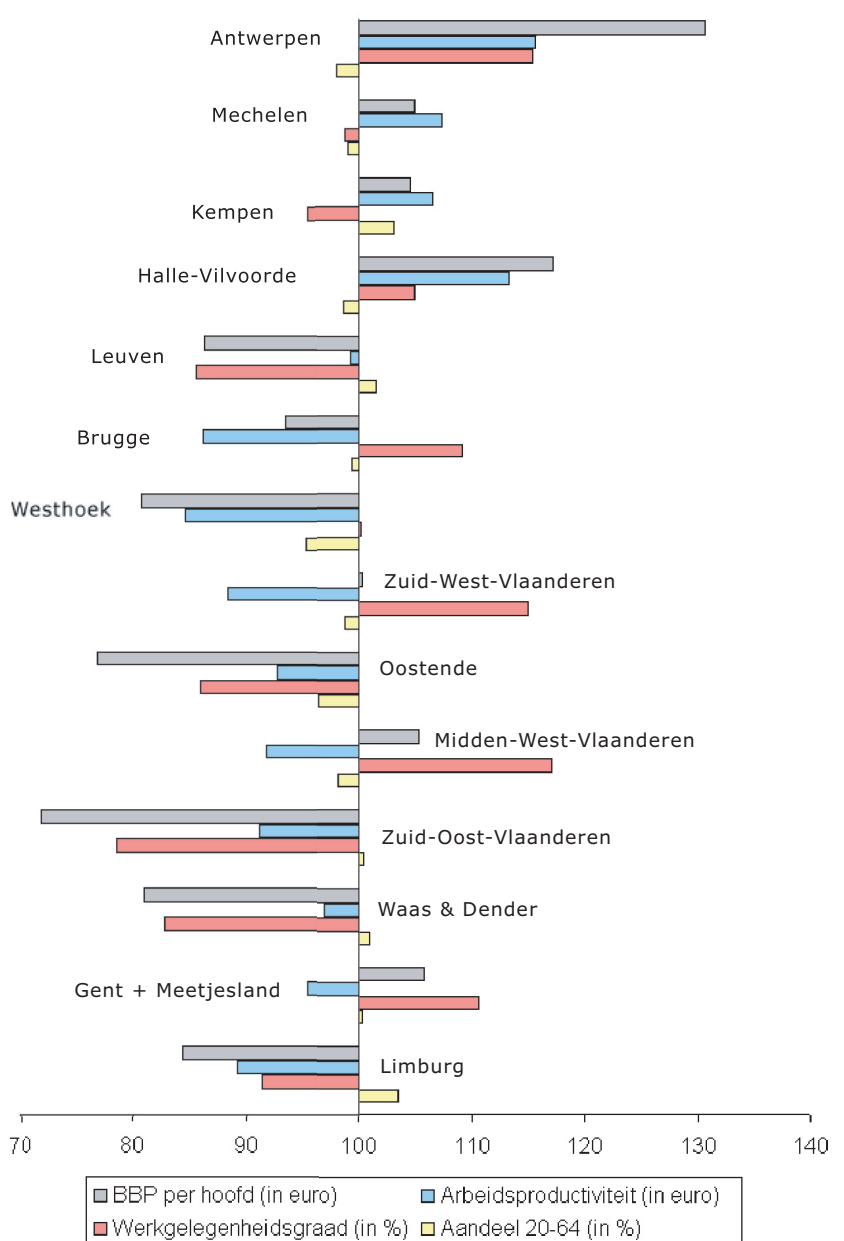

Drie **factoren** bepalen de omvang van het BBP per hoofd:

- de arbeidsproductiviteit, of het BBP gerealiseerd per werkkraft;
- de werkgelegenheidsgraad;
- het aandeel van de bevolking op beroepsactieve leeftijd in de totale bevolking.

De arbeidsproductiviteit is verhoudingsgewijs hoog in Antwerpen, Halle-Vilvoorde, Mechelen en de Kempen. Dit is er meteen ook de voornaamste reden voor het hoge BBP per hoofd. Voor Antwerpen gaat dit hand in hand met een hoge werkgelegenheidsgraad. Dit is in mindere mate ook het geval voor Halle-Vilvoorde. In de Kempen is de demografische factor een voordeel. Gent en het Meetjesland en Midden-West-Vlaanderen creëren dank zij hun hoge werkgelegenheidsgraad een relatief hoge welvaart; de arbeidsproductiviteit is er immers lager dan gemiddeld in Vlaanderen. Dit geldt ook voor Zuid-West-Vlaanderen en Brugge, maar deze RESOC's hebben nog een lagere arbeidsproductiviteit. Daarentegen is de lage werkgelegenheidsgraad in Leuven en Waas en Dender de voornaamste reden voor hun achterop hinkend BBP per hoofd. Limburg is apart omdat de arbeidsproductiviteit en in wat mindere mate de werkgelegenheidsgraad drukken op de gerealiseerde welvaart; de gunstige demografische factor zorgt echter voor soelaas. Dit laatste is in omgekeerde orde het geval voor de Westhoek. In Oostende dragen de drie factoren bij tot het lage BBP-cijfer per inwoner. Zuid-Oost-Vlaanderen kampt met de laagste werkgelegenheidsgraad wat meteen ook verklaart dat het BBP per hoofd er het laagst is.

GRAFIEK 11: DETERMINANTEN VAN HET BBP PER HOOFD IN 2003 (INDICES, VLAAMSE GEWEST = 100)

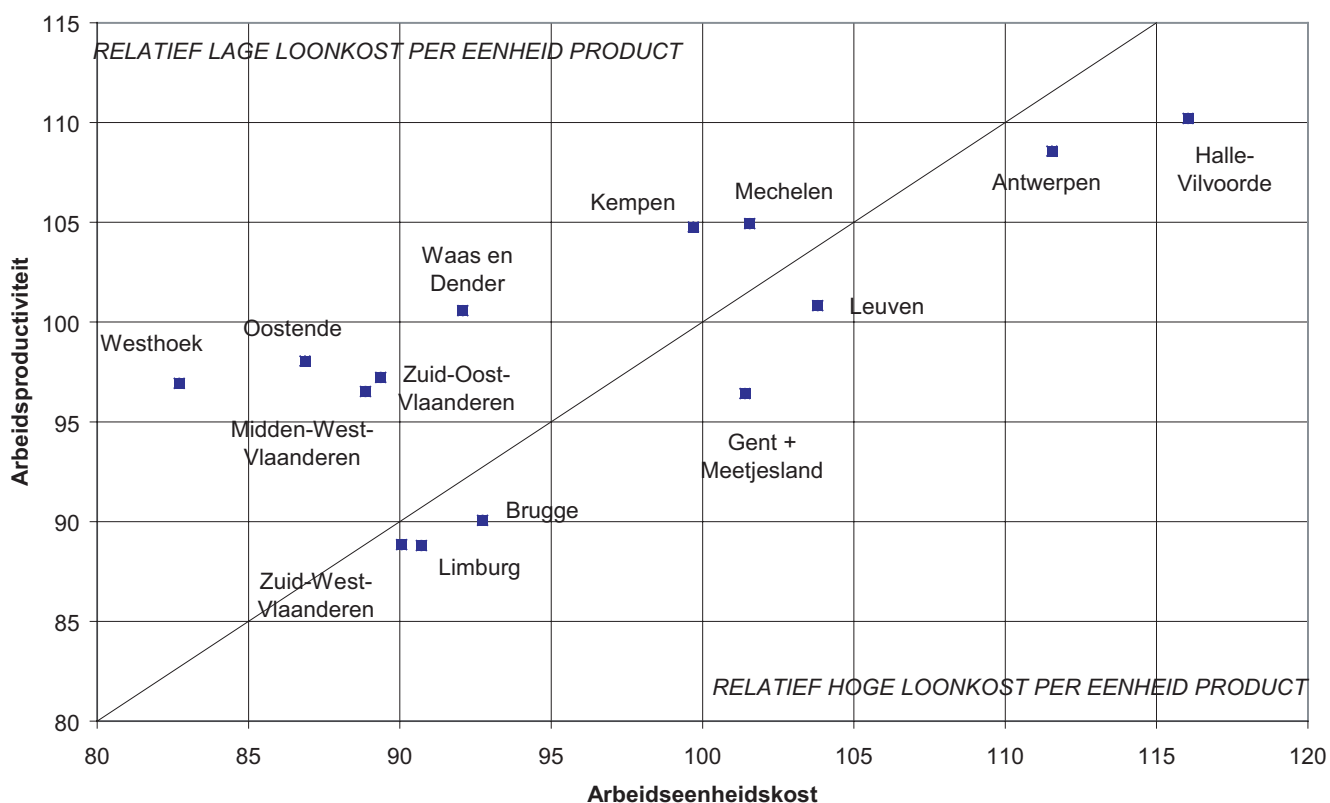

Bron: INR, bewerking APS.

De **loonkost per eenheid product** geeft weer hoezeer de loonkost doorweegt in de fabricage van goederen en diensten. Dit kengetal is eveneens gelijk aan de verhouding van de arbeidseenheidskost tot de arbeidsproductiviteit⁸. Hieronder wordt deze maatstaf in globale termen besproken voor de diverse RESOC's. De totstandkoming van de loonkost per eenheid product en diens determinanten is afhankelijk van meerdere factoren: samenstelling van het productieapparaat, inzet van geschoolde arbeidskrachten, loonanciënniteit, Men mag uit een hoge loonkost per eenheid product niet zonder meer afleiden dat het gebied in kwestie niet competitief zou zijn. De werkgelegenheid en de welvaart van een regio worden immers evenzeer bepaald door handel, pendel en de specialisatie in bepaalde activiteiten. De loonkost per eenheid product bedroeg in 2002 in het Vlaamse Gewest gemiddeld 0,58 eurocent per euro bruto toegevoegde waarde. Zeven jaar eerder noteerde

de ratio nog 0,56. Antwerpen en Halle-Vilvoorde hebben de hoogste gemiddelde loonkost, maar zij zijn ook toppers inzake arbeidsproductiviteit. Toch is de eerste grootheid relatief gezien hoger zodat de loonkost per eenheid product er aan de hoge kant is. De loonkost per eenheid product is verder relatief hoog in Gent en Meetjesland en Leuven. In Zuid-West-Vlaanderen en Limburg (en in mindere mate ook Brugge) kan de lage gemiddelde loonkost onvoldoende de lage arbeidsproductiviteit compenseren. Het gaat in de hiervoor genoemde RESOC's steeds om gebieden waar de grootste Vlaamse steden gesitueerd zijn. De specifieke economische functie van steden verklaart een en ander (beslissingscentra van bedrijven waar hogere lonen uitbetaald worden...). In een aantal West- en Oost-Vlaamse RESOC's is de loonkost per eenheid product aan de lage kant. Ook de Kempen en Mechelen bevinden zich in dat geval.

GRAFIEK 12: DETERMINANTEN VAN DE LOONKOST PER EENHEID PRODUCT IN 2002 (INDICES, VLAAMSE GEWEST = 100)

Bron: INR, bewerking APS.

⁸ Dit blijkt uit: $\text{loonsom} / \text{bruto toegevoegde waarde} = (\text{loonsom} / \text{bezoldigde tewerkstelling}) / (\text{bruto toegevoegde waarde} / \text{bezoldigde tewerkstelling})$ of de arbeidseenheidskost gedeeld door de arbeidsproductiviteit.

TOEGEVOEGDE WAARDE

De regionale rekeningen laten ook een analyse toe naar institutionele sectoren. Dit zijn groeperingen van bedrijven en instellingen naargelang het type producent⁹. Niet-financiële bedrijven stonden in voor 67% van de **totale toegevoegde waardecreatie** in het Vlaamse Gewest in 2003. De zelfstandigen en ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid maken 20% uit en de overheidsinstellingen 12%. De overige actoren zijn veel minder belangrijk. Op acht jaar tijd is het belang van de niet-financiële vennootschappen aangegroeid ten koste van de zelfstandigen.

De niet-financiële vennootschappen zijn in elke RESOC de belangrijkste actor, maar hun aandeel is het hoogst in de Antwerpse RESOC's, Halle-Vilvoorde, Midden- en Zuid-West-Vlaanderen. In de Westhoek staan de zelfstandigen in voor één derde van de toegevoegde waarde. Ook in Oostende zijn de zelfstandigen een belangrijke actor, samen met de overheid (maritieme activiteiten). De onderwijsinstellingen en provinciale diensten maken dat de overheidsinstellingen in Leuven relatief sterk bijdragen tot de toegevoegde waarde. Ook de financiële instellingen zijn er belangrijker dan elders. In Brugge maken de stedelijke en provinciale diensten de overheid tot een relatief belangrijke speler.

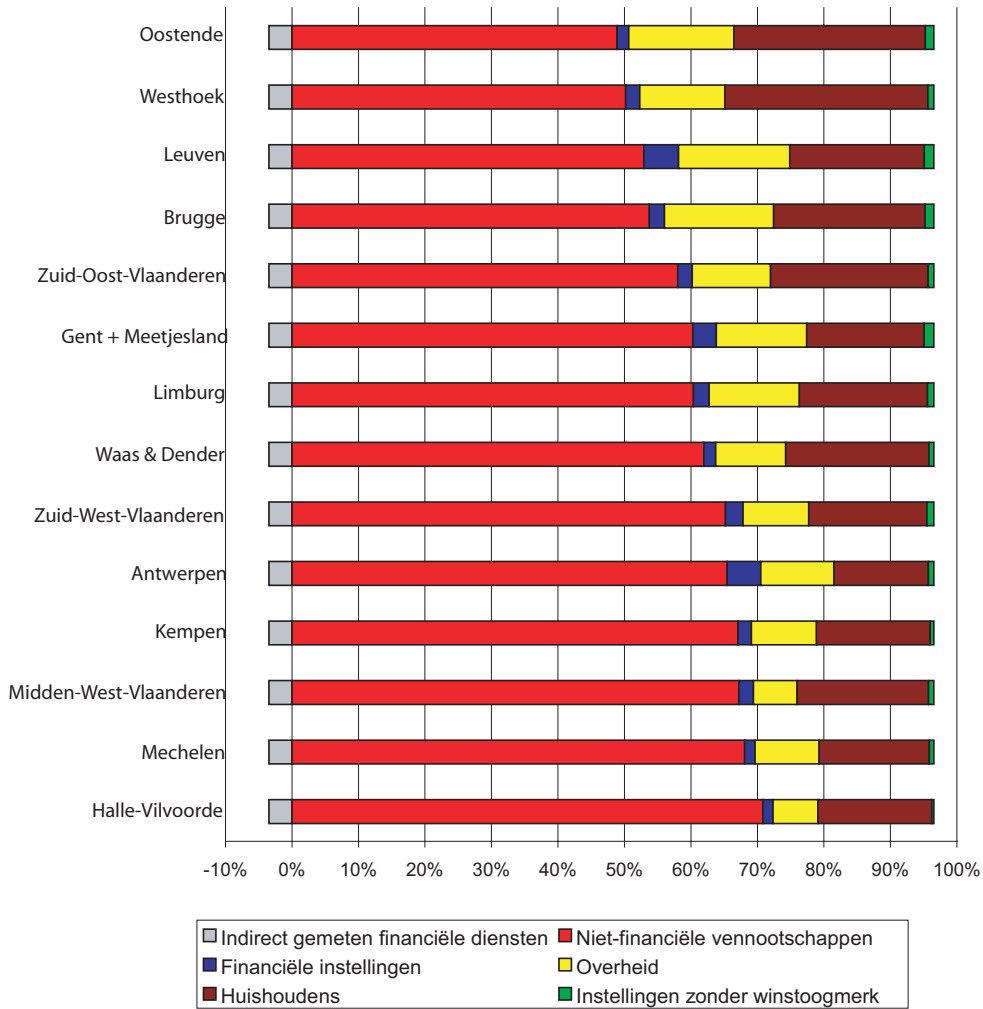
Het is alom bekend dat de tertiaire activiteiten in ontwikkelde economieën verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van de bruto toegevoegde waarde. De

financiële instellingen en zakelijke diensten bereikten anno 2003 een aandeel van 27%. De handel, horeca, vervoer en communicatie stonden in voor 22,3%. De industrie (zonder bouw) was verantwoordelijk voor een kwart van de voortgebrachte welvaart. In vergelijking met 1995 valt vooral het stijgend belang op van de financiële instellingen en zakelijke diensten; de industrie daarentegen daalde.

De industrie is naar verhouding belangrijk in Midden-West-Vlaanderen (37,0%), de Kempen (35,3%) en Zuid-West-Vlaanderen (30,7%) en Limburg (30,4%). In Midden-West-Vlaanderen zijn bovendien de bouwsector en de landbouw relatief sterk aanwezig. Het gevolg is dat de meeste tertiaire sectoren er minder goed uit de verf komen. De primaire sector is het meest prominent aanwezig in de Westhoek (7,2%). De bouwsector is vooral in delen van Oost- en West-Vlaanderen relatief belangrijk. In de Vlaams-Brabantse RESOC's is dat niet het geval. In deze gebieden komen daarentegen de financiële instellingen en zakelijke diensten beter aan bod. De handel, horeca en vervoers- en communicatieactiviteiten zijn vooral voor Halle-Vilvoorde een specialiteit, maar niet voor Leuven. Ook Mechelen doet het hier goed. Openbaar bestuur, sociale zekerheids- en onderwijsinstellingen zijn naar verhouding goed vertegenwoordigd in Leuven en Brugge, maar minder in Halle-Vilvoorde. Dat bleek ook reeds uit de bespreking van de institutionele sectoren.

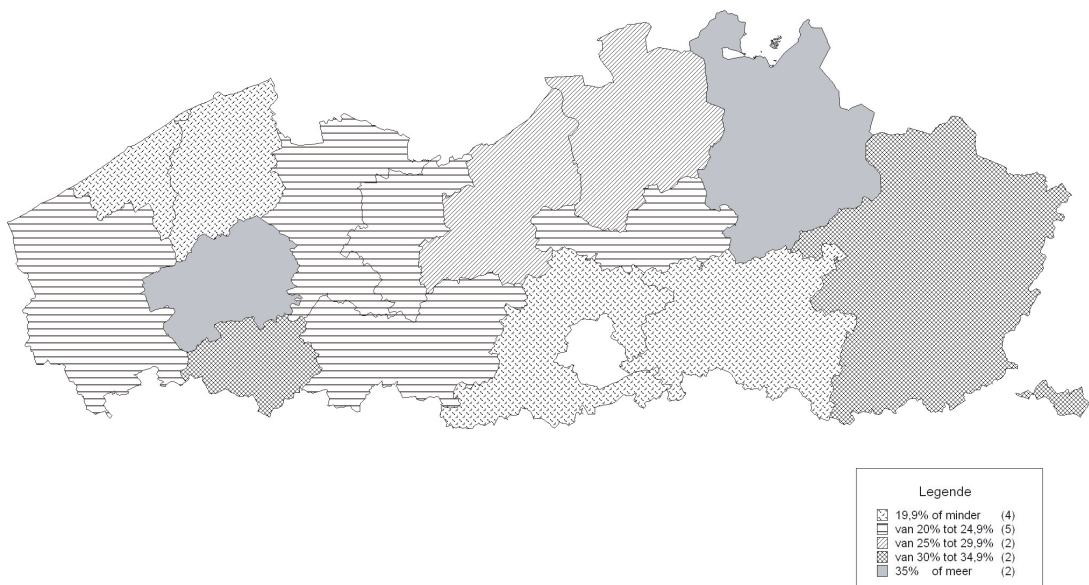
⁹ De volgende institutionele sectoren worden onderscheiden: niet-financiële vennootschappen, financiële instellingen, overheid, huishoudens (let op: hiermee worden zelfstandigen en ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid bedoeld) en instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens. Er zij opgemerkt dat in de verdeling van de bruto toegevoegde waarde naar institutionele en naar economische sectoren ook een negatieve restpost opduikt, met name de indirect gemeten financiële diensten. Het gaat om de inkomsten die financiële instellingen verkrijgen omwille van een hogere rente op de verstrekte leningen dan de uitgekeerde rente op deposito's en dergelijke. Dit wordt niet uitdrukkelijk gefactureerd en kan dus niet aan sectoren toegerekend worden. Vandaar dat ze als een aparte post in min opgenomen worden, evenredig gespreid over de (sub)regio's.

GRAFIEK 13: AANDEEL VAN DE INSTITUTIONELE SECTOREN IN DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE IN 2003

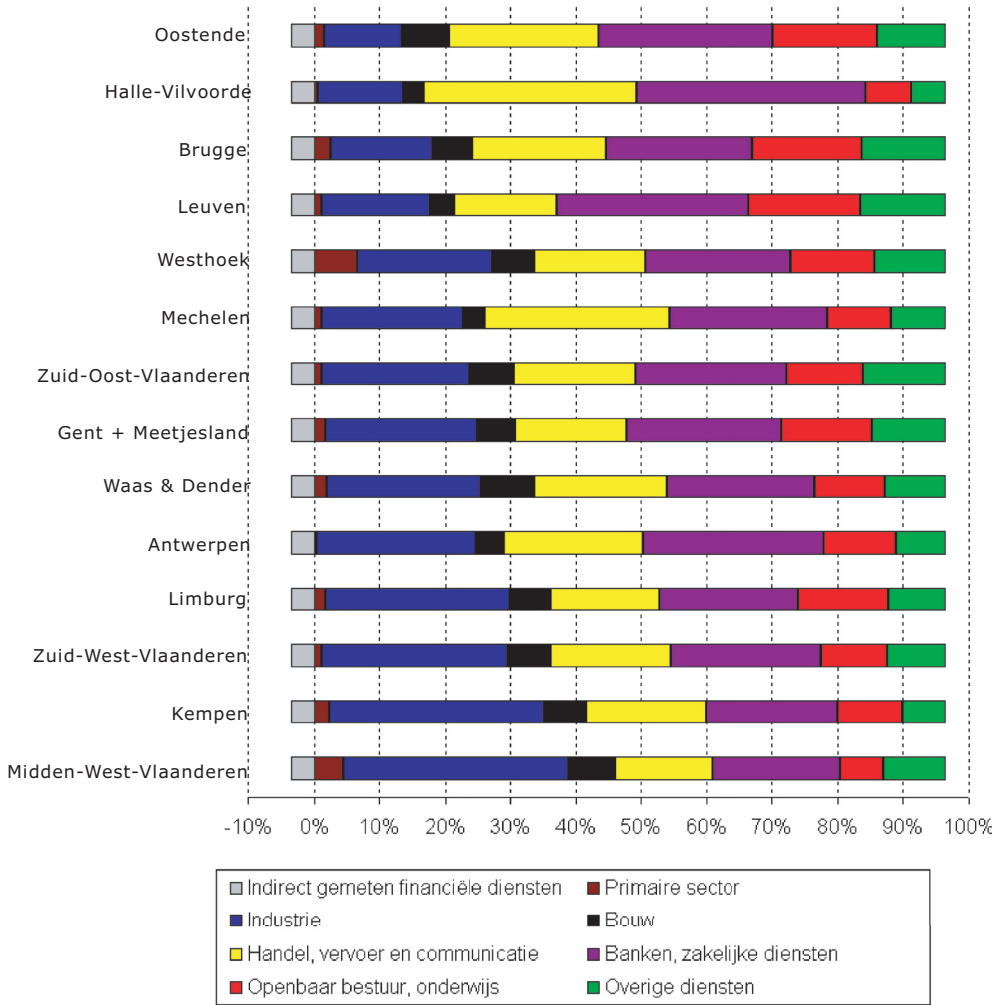

KAART 6: AANDEEL VAN DE INDUSTRIE IN DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE IN 2003

Opmerking: de waarde voor "Gent en de Gentse rand" en voor "Meetjesland, Leie en Schelde" is deze van de som van beide RESOC's.

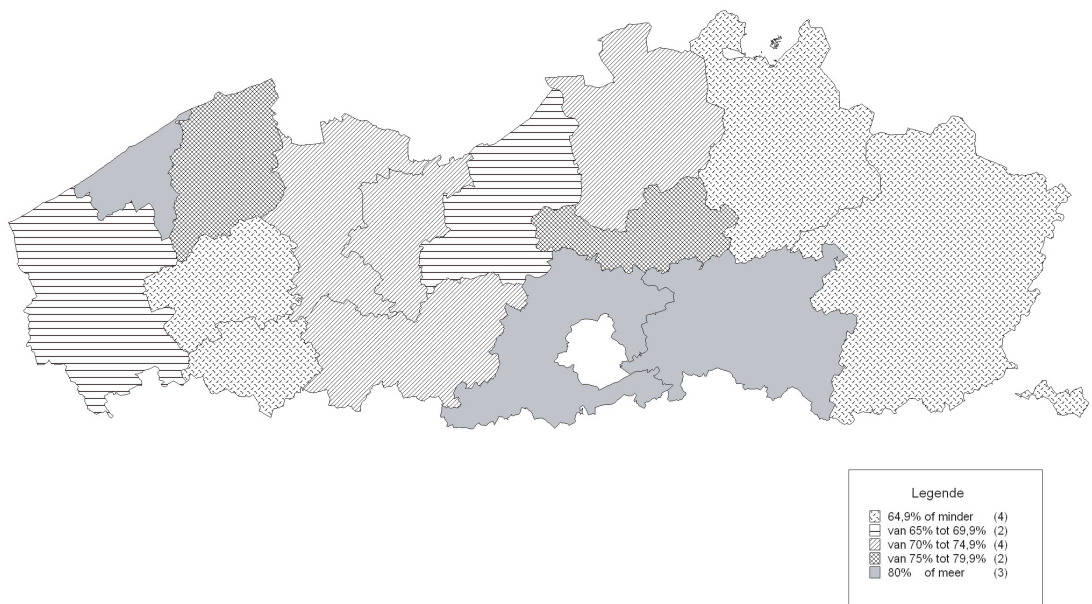
GRAFIEK 14: AANDEEL VAN DE ECONOMISCHE SECTOREN IN DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE IN 2003

Bron: INR, bewerking APS.

KAART 7: AANDEEL VAN DE TERTIAIRE SECTOR IN DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE IN 2003

Opmerking: de waarde voor "Gent en de Gentse rand" en voor "Meetjesland, Leie en Schelde" is deze van de som van beide RESOC's.

BESCHIKBAAR INKOMEN

Het BBP per hoofd is een maat voor de geproduceerde welvaart in een regio, onafhankelijk van waar de productiefactoren vandaan komen. Het is een goede indicatie voor de economische betekenis van een gebied. Om de welvaart van de inwoners in kaart te brengen is het daarentegen beter zich te richten op het **beschikbaar inkomen van de inwoners** van een regio. De positie van een RESOC op beide grootheden kan wel eens verschillen zoals bijgaande grafiek illustreert.

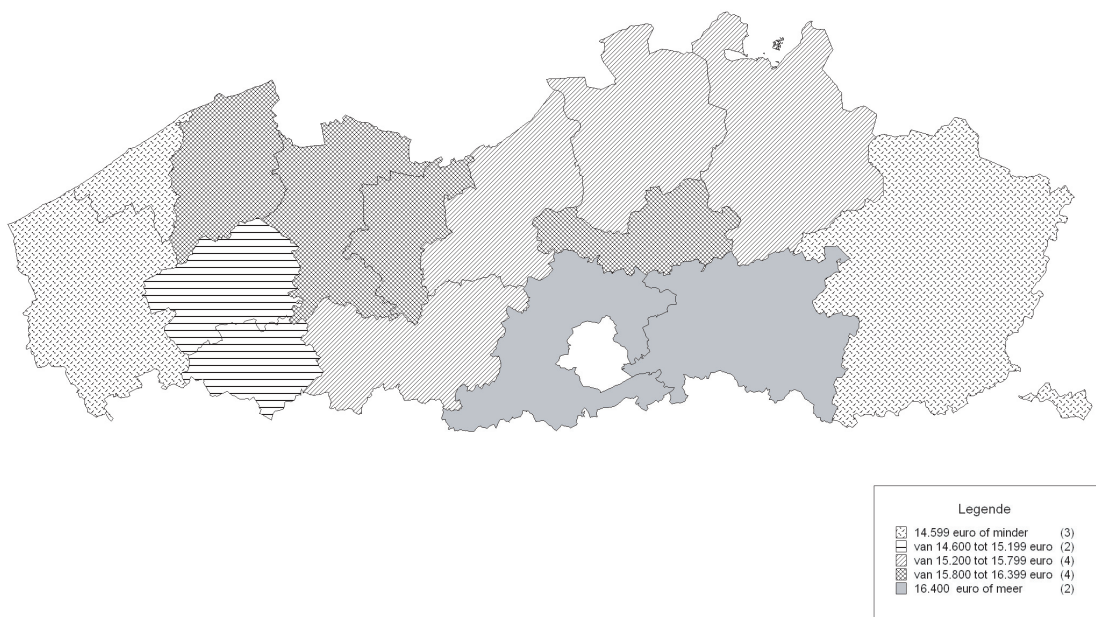
Belangrijk is dat de regionale spreiding van het gemiddelde inkomen per hoofd minder groot is dan van het BBP per capita. Pendelbewegingen en het temperend effect van de sociale zekerheid zorgen daarvoor. Het beschikbaar inkomen per hoofd is in de rijkste RESOC 1,3 maal zo hoog als in de minst begunstigde. Inzake BBP per hoofd is deze verhouding 1,8.

Antwerpen staat bovenaan voor wat het BBP per capita betreft, doch zakt naar de middenmoot voor het gemiddeld inkomen. De aanwezigheid van een grootstad met typische problemen (grotere aanwezigheid kansarmoede...) kan dit verklaren.

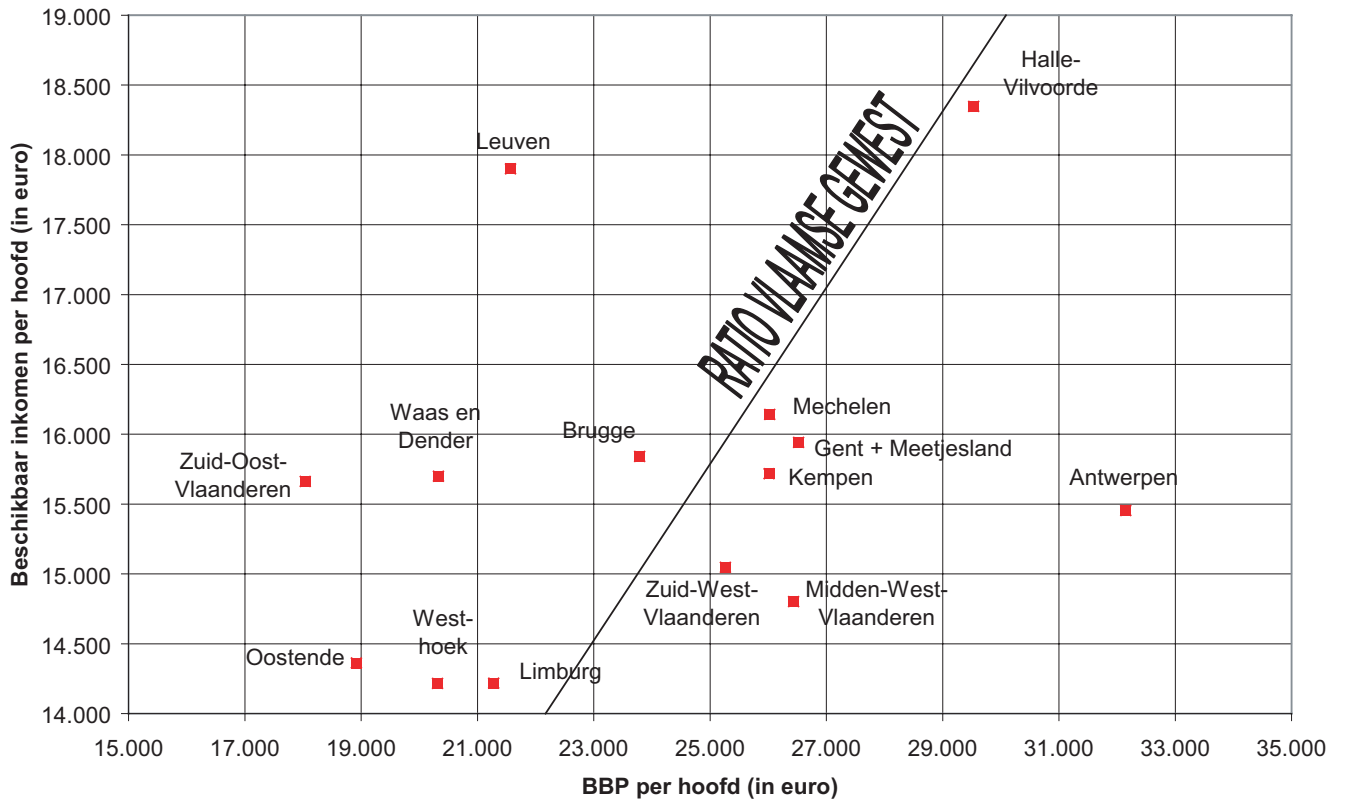
Met Leuven is het zowat andersom gesteld: de gerealiseerde welvaart is er relatief minder hoog dan gemiddeld in Vlaanderen, doch dat staat in contrast tot het vrij hoge inkomen per hoofd. De pendel naar naburige tewerkstellingspolen (Brussel) verklaart een en ander. Halle-Vilvoorde is een RESOC die op beide indicatoren zeer behoorlijk scoort. Midden- en in mindere mate Zuid-West-Vlaanderen zijn polen van economische activiteit, maar het gemiddelde inkomen blijft er naar verhouding achter. De autochtone economische ontwikkeling en verankering van eigen industrieën brengt matige loonniveaus met zich mee in vergelijking met filialen van buitenlandse firma's die in en rond Brussel gelokaliseerd zijn. Omgekeerd bevindt Zuid-Oost-Vlaanderen zich achteraan inzake BBP, maar de pendel naar andere werkgelegenheidscentra zorgt voor een betere inkomenspositie. Limburg, Oostende en de Westhoek doen het op beide kengetallen zwak. Er zij vermeld dat beide laatste West-Vlaamse RESOC's bovendien de zwakste groei van het beschikbaar inkomen per hoofd noteerden over 1995–2002.

KAART 8: BESCHIKBAAR INKOMEN PER INWONER IN 2002

Opmerking: de waarde voor "Gent en de Gentse rand" en voor "Meetjesland, Leie en Schelde" is deze van de som van beide RESOC's.

GRAFIEK 15: RELATIE TUSSEN GEPRODUCEERDE EN VERDIENDE WELVAART IN 2002

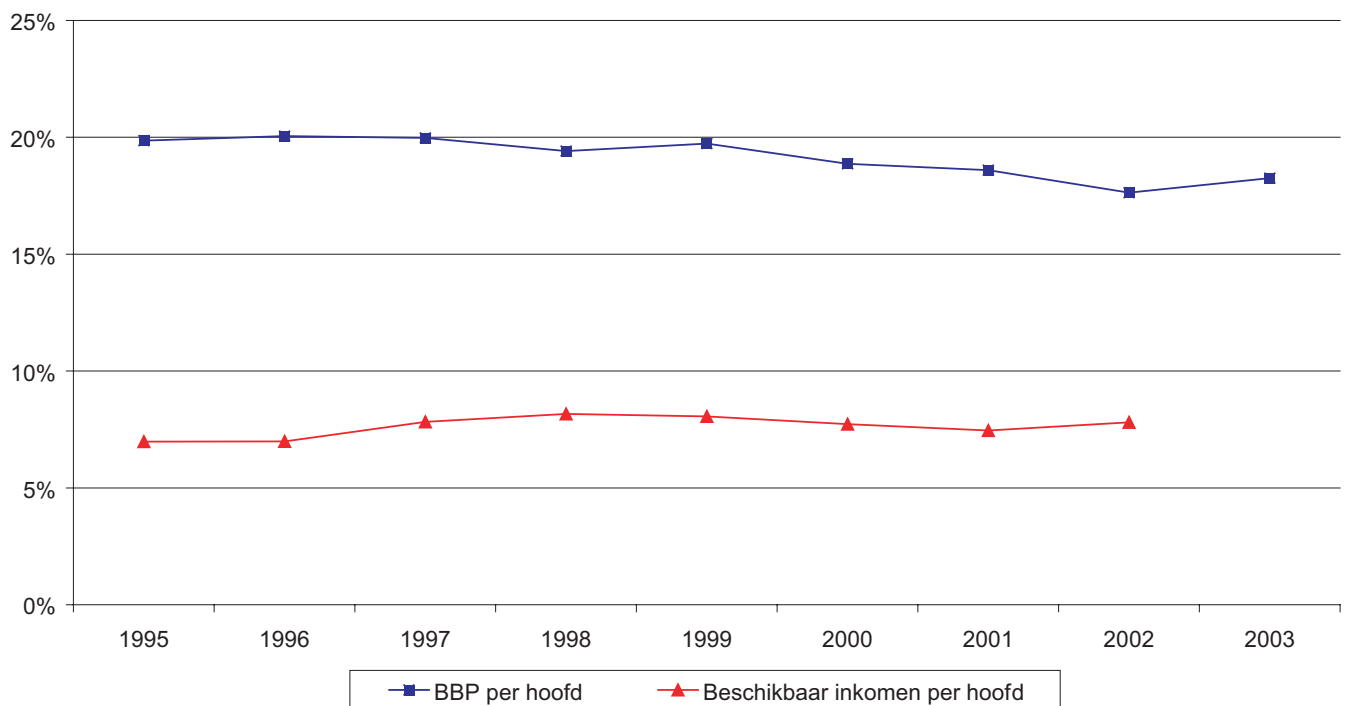

Bron: INR, bewerking APS.

VERSCHILLEN IN WELVAART

De verschillen in welvaart per inwoner tussen de RESOC's onderling zijn lichtjes afgenomen. De maatstaf daarvoor, de **variatioecoëfficiënt**¹⁰, bedroeg 19,9% voor het BBP per capita in 1995 en daalde tot 18,3% in 2003. Met het beschikbaar inkomen per inwoner is het andersom gesteld: de spreiding noteerde 7,0% in 1995 en liep op tot 7,8% in 2002 (merk op dat deze waarden sowieso lager zijn dan voor het BBP / hoofd). De verschillen tussen de RESOC's inzake 'verdiende' welvaart zijn met andere woorden wat toegenomen in vergelijking met een paar jaar terug.

GRAFIEK 16: VARIATIOECOËFFICIËNT VOOR HET BBP PER HOOFD EN HET BESCHIKBAAR INKOMEN PER HOOFD

Bron: INR, bewerking APS.

¹⁰ Variatioecoëfficiënt: voor continue variabelen is dit de standaardafwijking in % van het gemiddelde. Dit laat een meer objectieve vergelijking van de spreiding tussen twee reeksen toe. Voor ratiogeschaalde variabelen is de formule iets complexer.

SAMENSTELLING VAN HET INKOMEN

Het beschikbare statistische materiaal laat toe verder in te gaan op de samenstelling van het inkomen. Het primaire inkomen¹¹ bestaat voornamelijk uit lonen (71,4% voor het Vlaamse Gewest in 2002). Het **loonaandeel** nam bovendien sedert 1995 bijna drie procentpunt toe. Het aandeel van de lonen in het primaire inkomen is het hoogst in Zuid-Oost-Vlaanderen (74,3%) en verder bevinden zich het naburige Waas en Dender, De Vlaams-Brabantse RESOC's, Mechelen en ook Limburg vooraan. De omvang van deze indicator wordt in belangrijke mate bepaald door de demografische samenstelling: RESOC's met een grote vertegenwoordiging van de bevolking op beroepsactieve leeftijd zullen immers doorgaans ook een hoog aandeel hebben van de lonen in het primaire inkomen. Dat verklaart ook waarom de West-Vlaamse gebieden en de Westhoek in het bijzonder laag scoren.

Het aandeel van het netto-inkomen uit vermogen vormt zowat het complement van de voorgaande indicator. Deze bedroeg 12,9% anno 2002 in het Vlaamse Gewest, tegenover 14,2% zeven jaar eerder. Hier zijn de West-Vlaamse RESOC's en in het bijzonder de Westhoek (15,5%) en Zuid-West-Vlaanderen (15,1%) prominent aanwezig. In Halle-Vilvoorde is het aandeel van het netto-inkomen naar verhouding het minst belangrijk.

SOCIALE CORRECTIES

De **ontvangen sociale uitkeringen minus de betaalde premies** zijn een andere indicatie voor de welvaart van een gebied. In het Vlaamse Gewest waren de premies globaal groter dan de uitkeringen zodat het nettosaldo -5,6% van het finale beschikbare inkomen bedroeg¹². In 1995 was dit nog -4,2%. Alle Vlaamse RESOC's lieten een negatief saldo optekenen. Dit was het meest uitgesproken voor Halle-Vilvoorde en Leuven (respectievelijk -9,7% en -9,3%). Het gaat dan ook om gebieden met een lage werkloosheidsgraad en

een hoog gemiddeld inkomen van de bevolking. Ook Zuid-Oost-Vlaanderen en de Kempen zijn behoorlijk deficitair, wat te wijten is aan een hoge werkzaamheidsgraad en aan de gunstige demografische toestand. Een aantal West-Vlaamse gebieden doen het minder goed omwille van een hoog aandeel 60-plussers (die een relatief groter beroep doen op uitkeringen). In Oostende (-0,6%) en de Westhoek (-1,2%) is het negatieve aandeel van de netto sociale uitkeringen het geringst. De werkloosheid en het eerder lage inkomen speelt Limburg (-2,9%) parten. In Gent en Meetjesland is de indicator behoorlijk laag, vermoedelijk door een voldoende hoog gemiddeld inkomen. De werkloosheid noch demografische gegevens kunnen verklarende factoren zijn.

INVESTERINGEN

Niettegenstaande de zwakke prestaties van de Westhoek en Oostende blijkt de **investeringsratio**¹³ van de private sector er de hoogste te zijn van alle RESOC's (respectievelijk 26,7% en 24,7% in 2002). Dit is belangrijk omdat daarmee de toekomstige productiecapaciteit opgebouwd wordt. Ook Brugge en in mindere mate Zuid-Oost-Vlaanderen laten zich op dat vlak niet onbetuigd. Blijkbaar wordt er naar verhouding meer geïnvesteerd in gebieden met een relatief lager BBP. Omgekeerd bevinden zich Antwerpen en Halle-Vilvoorde, RESOC's met een hoge geproduceerde welvaart, achteraan inzake investeringsratio (circa 17 à 18%).

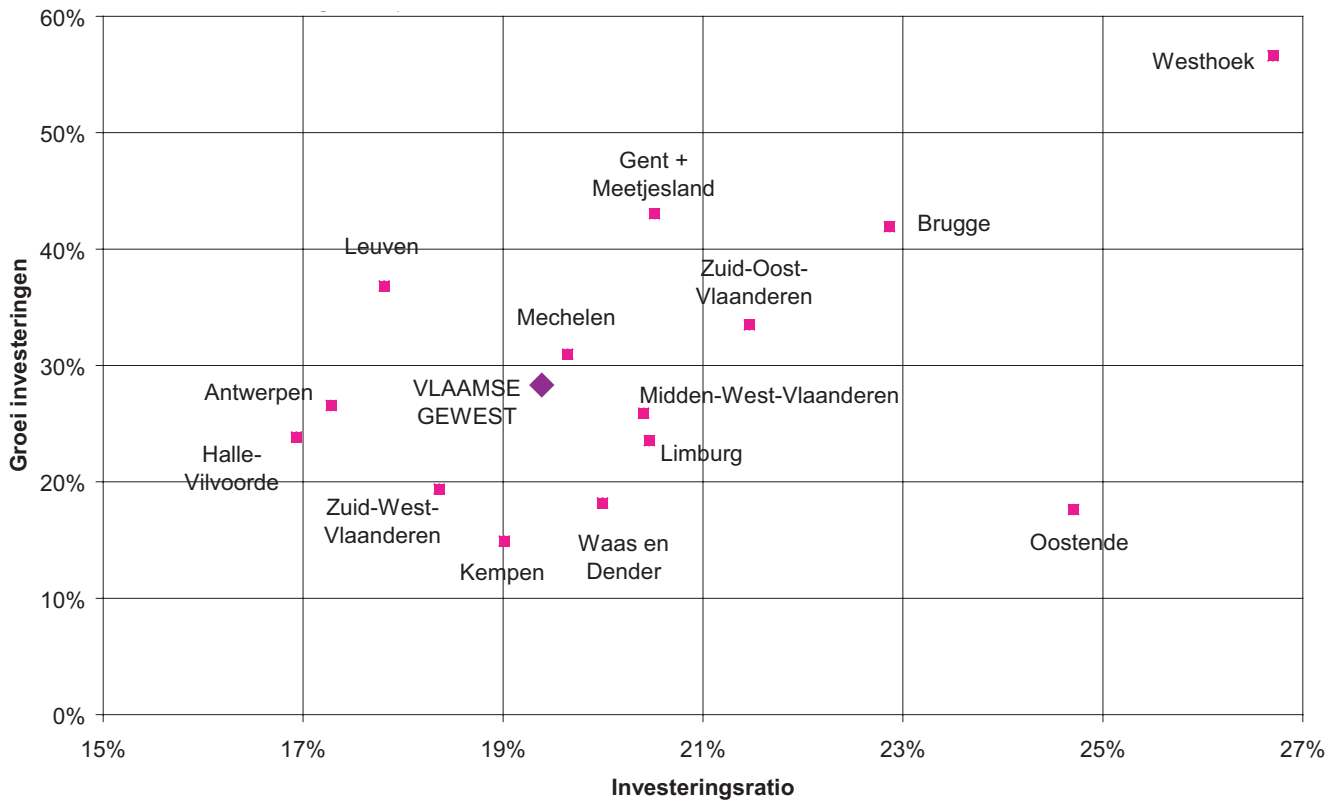
De Westhoek laat zich opmerken daar deze RESOC ook de sterkste groei van de investeringen realiseerde over 1995 – 2002. Brugge, Gent + Meetjesland en Leuven tekenen eveneens sterke groeicijfers neer. De Kempen kende de zwakste aangroei van de investeringen; het gaat om een RESOC met een vrij hoog BBP. Oostende doet het veel minder goed wat investeringstoename betreft: daardoor verliest het haar koppositie inzake investeringsratio die het in 1995 innam.

¹¹ *Primair inkomen: som van de lonen, inkomens van zelfstandigen, inkomsten van woondiensten en netto-inkomens uit vermogens.*

¹² *In het Brusselse Gewest was dit in 2002 -1,6%. Het Waalse Gewest noteerde +2,0%.*

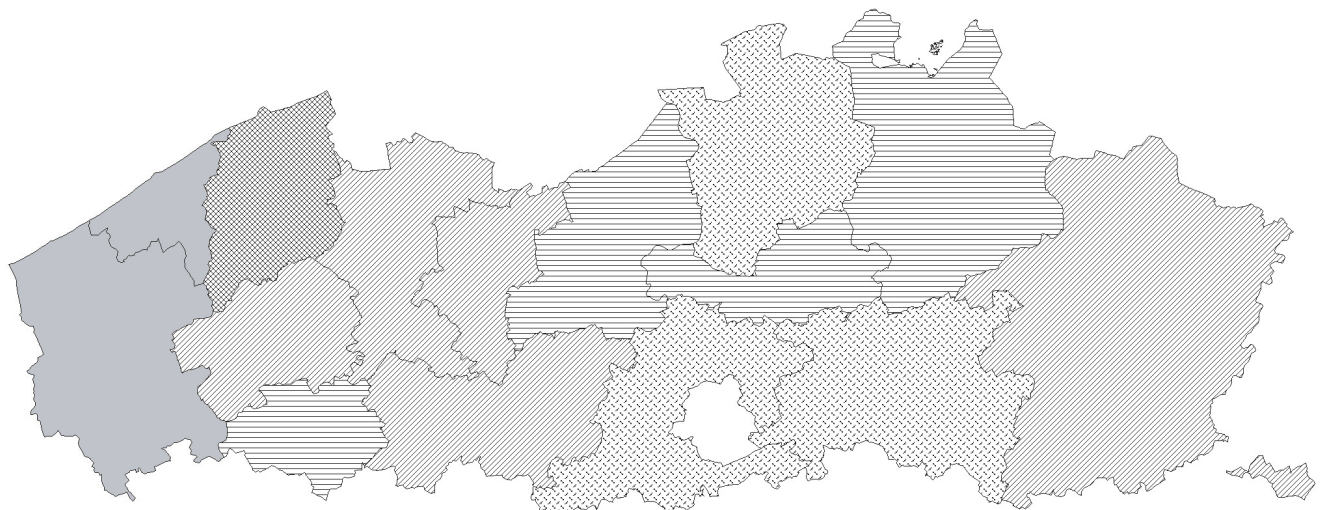
¹³ *Investeringsratio = investeringen van de private sector in % van het bruto binnenlands product.*

GRAFIEK 17: INVESTERINGSRATIO IN 2002 EN EVOLUTIE VAN DE INVESTERINGEN OVER 1995-2002

KAART 9: INVESTERINGSRATIO PRIVATE SECTOR IN 2002

Opmerking: de waarde voor "Gent en de Gentse rand" en voor "Meetjesland, Leie en Schelde" is deze van de som van beide RESOC's.

Legende	
▨	17.9% of meer (3)
▧	van 18 tot 19.9% (4)
▩	van 20 tot 21.9% (5)
▪	van 22 tot 23.9% (1)
▫	24% of meer (2)

BESLUIT ECONOMIE

Uit dit alles blijkt dat het BBP, of de geproduceerde welvaart, per hoofd het hoogst is in Antwerpen en Halle-Vilvoorde. Ook Gent en Meetjesland en Midden-West-Vlaanderen presteren behoorlijk. Minder goed vergaat het de RESOC's Oostende, Westhoek en Zuid-Oost-Vlaanderen. De arbeidsproductiviteit blijkt een belangrijke determinant te zijn voor de vorming van het BBP per capita. De combinatie met een hoge werkgelegenheidsgraad verklaart waarom grootstedelijke RESOC's hoog scoren.

Het aandeel van de lonen in de toegevoegde waarde is ook het hoogst in Antwerpen, Gent en Meetjesland en Halle-Vilvoorde. Specifieke factoren, zoals de aanwezigheid van provinciale en onderwijsinstellingen, maken dat de overheid naar verhouding een belangrijke speler is in Brugge en Leuven. De zelfstandigen zijn vooral in de Westhoek en Oostende een vrij belangrijke actor in de creatie van toegevoegde waarde, RESOC's met een laag BBP per hoofd.

Het beschikbare inkomen per inwoner is een belangrijke complementaire indicator voor het BBP. De Vlaams-Brabantse gebieden nemen hier afgetekend een koppositie in. Oostende, de Westhoek en Limburg kampen met lage gemiddelde inkomens. Nochtans kan pendel naar andere centra van economische activiteit veel goedmaken, zoals Zuid-Oost-Vlaanderen bewijst (laagste BBP per hoofd en toch een gemiddeld inkomen per hoofd). Positief is dat de investeringsratio doorgaans hoger ligt in gebieden met een lagere geproduceerde welvaart: de welvaartsverschillen inzake BBP per capita worden dan ook geleidelijk aan kleiner.

5. ONDERNEMINGEN

De oprichtings- en stopzettingsratio's beschrijven het proces van creatie en verdwijnen van bedrijven. Het verschil van beide indicatoren is de netto-groeiratio van ondernemingen. De turbulentie daarentegen is de som van de oprichtings- en stopzettingsratio's.

Een dynamische economie kenmerkt zich doordat bedrijven er kunnen ontstaan en zich ontplooiën. Mislukkingen horen bij het proces van economische ontwikkeling als daaruit het zaad kan gelegd worden voor nieuwe activiteiten, mogelijks in sectoren die meer vraaggeoriënteerd zijn.

OPRICHTINGEN EN SLUITINGEN VAN ONDERNEMINGEN

De **oprichtingsratio**¹⁴ bedroeg in het Vlaamse Gewest 8,1% in 2004. Sedert 1998 was er een vrij gestage afname tot in 2003. Enkel het jaar daarop zat de ratio opnieuw in de lift. De oprichtingen waren in de stedelijke RESOC's Antwerpen (9,1%) en Gent en Gentse Rand (9,3%) het grootst in vergelijking met het aantal actieve ondernemingen. Stedelijke omgevingen vormen veelal het toneel waar nieuwe activiteiten opgezet worden, niet in het minst omwille van de nabijheid van dienstverlenende nijverheidstakken, de instroom van pendelarbeid en dergelijke. Opvallend is ook de hoge score in Limburg, mogelijk een gevolg van het economische reconversieproces dat aan de gang is. De oprichtingsratio is daarentegen aan de lagere kant (6 à 7%) in de West-Vlaamse RESOC's (met uitzondering van Oostende). Ook de resterende Oost-Vlaamse RESOC's doen het minder goed dan het Vlaamse gemiddelde.

De **uittredingsratio**¹⁵, of het aantal stopzettingen en faillissementen in verhouding tot het aantal bestaande

ondernemingen, is echter ook het laagst (5 à 6%) in de West-Vlaamse RESOC's, wederom behoudens Oostende. Ook Meetjesland, Leie en Schelde laat een lage score optekenen. Omgekeerd vinden we hoge uittredingsratio's terug in Antwerpen (7,1%), Gent en Gentse Rand (7,0%) en ook Waas en Dender (7,0%). Over een periode van zes jaar daalde de uittredingsratio gestaag.

Het verschil tussen oprichtings- en uittredingsratio is de **nettogroeiratio**¹⁶. Deze geeft weer hoeveel ondernemingen er netto bijgekomen zijn in verhouding tot het aantal bestaande ondernemingen. De ratio bedroeg in het Vlaamse Gewest 1,6% in 2004. De vijf voorgaande jaren lag het saldo lager. Hoge waarden werden opgetekend in Gent en de Gentse Rand en in Limburg (respectievelijk +2,3% en +2,2%). Ook de Antwerpse RESOC's en Leuven doen het goed. De West-Vlaamse en resterende Oost-Vlaamse gebieden kenden een relatief zwakkere aangroei van het aantal bedrijven (rond 1% of zelfs lager). Positief is dat de ratio nergens negatief was.

Een andere belangrijke indicator is de **turbulentie**¹⁷. Dit is de som van de oprichtings- en uittredingsratio en wil een indicatie zijn van de mate waarin het economische weefsel zich vernieuwt. Stedelijke RESOC's bieden daartoe blijkbaar de meeste kansen: Antwerpen en Gent en de Gentse Rand halen beide 16,2%. Ook de oostelijke gebieden Limburg, de Kempen en Leuven doen het hier goed. Een aantal West- en Oost-Vlaamse RESOC's halen de laagste waarden (tot 11,5% voor Midden-West-Vlaanderen). Dit kan te maken hebben met een vrij grote aanwezigheid van gevestigde industrieën. Toch wil dat niet zeggen dat deze gebieden geen vernieuwing van het bedrijfsleven kennen: de opvolging van een zaak binnen families is een aparte problematiek.

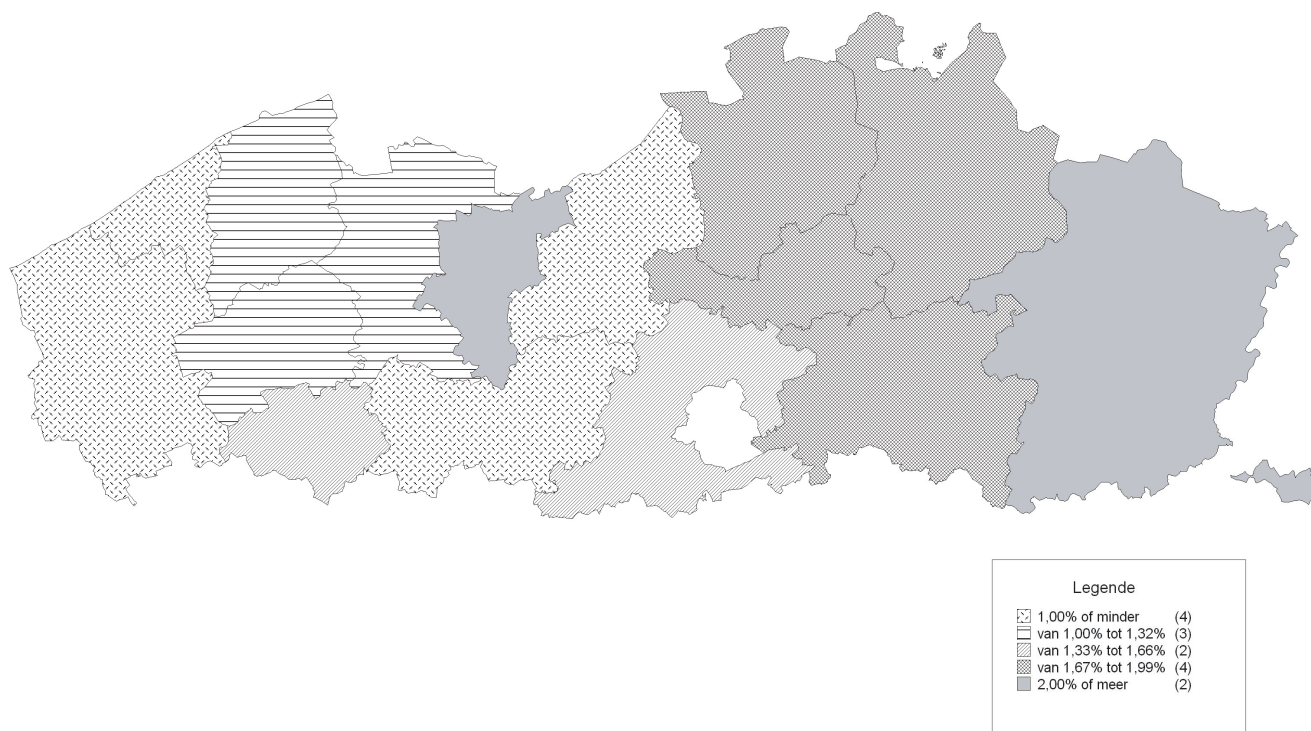
¹⁴ Oprichtingsratio = aantal oprichtingen in % van het aantal actieve ondernemingen.

¹⁵ Uittredingsratio = aantal stopzettingen en faillissementen in % van het aantal actieve ondernemingen.

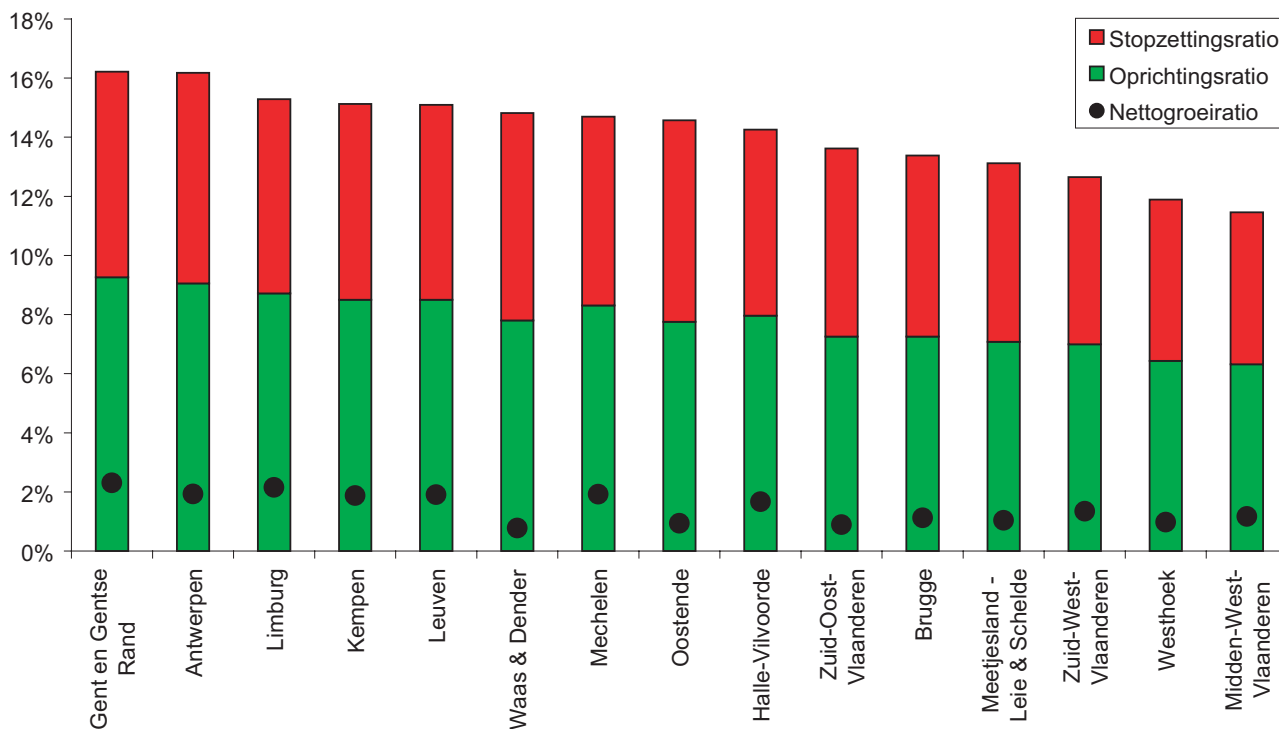
¹⁶ Nettogroeiratio = saldo tussen aangroei en stopzettingen & faillissementen in % van het aantal actieve ondernemingen.

¹⁷ Turbulentie = som van de aangroei en stopzettingen & faillissementen in % van het aantal actieve ondernemingen.

KAART 10: NETTO-GROEIRATIO VAN DE ONDERNEMINGEN IN 2004

GRAFIEK 18: VERLOOP VAN DE ONDERNEMINGEN IN 2004

Bron: FOD Economie, bewerking APS.

BESLUIT ONDERNEMINGEN

Samenvattend zijn er in de grootstedelijke RESOC's relatief meer oprichtingen en ook stopzettingen. De turbulentie is er met andere woorden aan de hoge kant. Dit is eigen aan de opportuniteiten die dergelijke centra bieden. Omgekeerd is het proces van creatie en destructie zwakker in delen van West- en Oost-Vlaanderen, waar zich reeds vele bedrijven bevinden die geworteld zijn in hun streek.

6. DE KENNISECONOMIE

Het intensief gebruik van O&O in het productieproces leidt tot de definiëring van hoog- of medium-hoogtechnologische industrietakken. Een analoge oefening gebeurde voor de kennisintensieve diensten. Er gaat verder ook aandacht uit naar de zogenaamde creatieve sectoren, een vrij nieuw item. Het aantal aangevraagde patenten geeft indicaties over de kenniseconomie.

Dit laatste deel gaat dieper in op de capaciteit van de RESOC's om toekomstige uitdagingen aan te gaan in het kader van de globalisering van handels- en industriële processen. Een belangrijke kanttekening is de schaal van de gebieden in kwestie. Het kan zinvol zijn om te analyseren of een grote regio of een land relatief meer of minder sectoren telt die toekomstgericht zijn. Op een laag geografisch niveau is dit anders: sommige industriële en dienstenactiviteiten zullen zich clusteren in de nabijheid van grote steden (vb. nieuwe dienstenbedrijven rond de as Brussel–Antwerpen) of zijn omwille van historische redenen tot bloei gekomen in een gebied (vb. textielindustrie in het westen van Vlaanderen). Delen van het Vlaamse buitengebied lenen zich misschien beter voor de vestiging van activiteiten in 'traditionele' sectoren die ruimtebehoevend zijn. Dit wil zeggen dat elke RESOC niet zomaar eenzelfde aandeel van deze of gene sectoren moet tellen. Diversiteit is tot op zekere hoogte troef. Onderstaande is dan ook louter descriptief bedoeld.

De 'kenniseconomie' is niet zomaar eenduidig te omschrijven. Vele definities gaan in de richting

van het al dan niet intensief gebruik van onderzoek en ontwikkeling (O&O) in het productieproces¹⁸. Zo onderscheidt de OESO voor de industrie vier categorieën: hoogtechnologische, medium-hoogtechnologische, medium-laagtechnologische en laagtechnologische industriële sectoren¹⁹. Op basis van de RSZ tewerkstellingsdata kunnen deze sectoren geanalyseerd worden.

TECHNOLOGISCHE INDUSTRIËLE SECTOREN

Indien de **hoogtechnologische en medium-hoogtechnologische sectoren** samengenomen worden (HT-MHT groep), komt men tot de volgende vaststellingen:

de arbeidsplaatsen in de betrokken sectoren maakten eind 2003 in het Vlaamse Gewest 4,3% uit van de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Tussen 30 juni 1995 en 31 december 2003 was er een aangroei met 27,9%. Dit is bijna driemaal zoveel als de toename van de totale bezoldigde tewerkstelling over dezelfde periode (+ 10,6%).

De drie Antwerpse RESOC's en ook Gent en Gentse Rand zijn gebieden waar de HT-MHT groep niet alleen sterk vertegenwoordigd is (tussen 6 en 8% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd), maar waar deze bovendien ook sterker groeide (+ 40 à 60%) dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest. In Limburg en Brugge komt de HT-MHT groep vrij goed aan bod, maar is er een relatieve achteruitgang van het aantal arbeidsplaatsen in deze sectoren (-1,6% voor Limburg en zelfs -9,9% voor Brugge). De Vlaams-Brabantse RESOC's blinken niet uit op dit domein: zij zijn én zwak vertegenwoordigd in de HT-MHT groep én er is

¹⁸ *Er zij opgemerkt dat de aanwezigheid van hoogtechnologische sectoren niet noodzakelijk garanties biedt op de realisatie van toegevoegde waarde: dit laatste is een monetaire maatstaf en vereist dat de geproduceerde goederen en diensten verkocht worden op de markt. Een regio die zich in deze sectoren weet te specialiseren heeft echter op lange termijn wel meer potentieel om nieuwe uitdagingen aan te gaan.*

¹⁹ *Hoogtechnologisch: vliegtuigbouw, farmacie, computers en kantoormachines, audio-, video- en telecommunicatieapparatuur, medische, precisie en optische instrumenten.*

Medium-hoogtechnologisch: elektrische machines, automobiel, chemie, overig transport, machinebouw.

Medium-laagtechnologisch: petrochemie, rubber en kunststof, niet-metaalhoudende producten, scheepsbouw, ferro basismetalen, metaalproducten.

Laagtechnologisch: overige industrie (meubels...) en recyclage, hout, papier en drukkerijen, voeding en tabak, textiel en confectie.

omzeggens geen evolutie waarneembaar sedert 1995. Hetzelfde is in mindere mate waar voor Midden-West-Vlaanderen. Deze laatste regio is – samen met Zuid-West-Vlaanderen – sterk gespecialiseerd in de laagtechnologische industrie. Tenslotte blijft er nog een groep over bestaande uit een aantal Oost- en West-Vlaamse RESOC's. Het gaat om gebieden waar de HT-MHT sectoren relatief minder aan bod komen, maar die toch een inhaalbeweging maken. In het geval van Meetjesland, Leie en Schelde (+ 112,7%) en Oostende (+ 88,2%) is dit zelfs aanzienlijk. In absolute aantallen gaat het evenwel niet om heel veel arbeidsplaatsen.

KENNISINTENSIEVE DIENSTENSECTOREN

Voor de dienstensectoren bestaan er classificaties die de kennisintensiteit weergeven. Eurostat onderscheidt kennisintensieve high-techdiensten, kennisintensieve financiële diensten, kennisintensieve marktdiensten en minder-kennisintensieve marktdiensten²⁰. Ook hier kan aan de hand van de RSZ-statistieken de situatie binnen Vlaanderen besproken worden.

De bezoldigde tewerkstelling in het geheel van de **kennisintensieve diensten** (high-tech, financiële en markt-) was eind 2003 in het Vlaamse Gewest goed voor 8,0% van de bevolking tussen 20 en 64 jaar. Het aantal arbeidsplaatsen in deze sectoren vermeerderde sedert juni 1995 met 22,3%, meer dan dubbel zoveel als de aangroei van de totale bezoldigde tewerkstelling.

De RESOC's Antwerpen, Gent en Gentse Rand en vooral Halle-Vilvoorde vormen een kopgroep, met een tewerkstellingsgraad in de kennisintensieve diensten tussen 11 en 15%. Waar Antwerpen en Gent en de Gentse Rand een toename met ongeveer een vijfde wisten te realiseren, is dat voor Halle-Vilvoorde zelfs +57,8%. In Leuven zijn de betrokken nijverheidstakken minder prominent aanwezig, hoewel ze toch behoorlijk

groeiden. Verder wisten enkel het Meetjesland, Leie en Schelde en Mechelen een inhaalbeweging te maken. Vooral in eerstgenoemde RESOC is er nog steeds geen sprake van een specialisme. In de overige RESOC's in Oost- en West-Vlaanderen, maar ook in de Kempen en Limburg komen de kennisintensieve diensten minder van de grond. Hieruit blijkt dat deze categorie van diensten beter gedijt in grootstedelijke centra of daarrond.

CREATIEVE SECTOREN

Vlaanderen kon gedurende de laatste decennia op de aanwezigheid van multinationale ondernemingen steunen voor de creatie van economische activiteiten en het verwerven van expertise. Dit is niet noodzakelijk een verworvenheid voor de verdere toekomst, gezien het globaler wordend beslissingsproces van grote bedrijven en de toegenomen keuzemogelijkheden om zich te vestigen. Meer en meer wordt de noodzaak aangevoeld om het eigen ondernemerschap te stimuleren. Daarbij is het noodzakelijk om zich te onderscheiden van zijn concurrenten en om creatief met nieuwe ideeën om te springen. Gebieden die begunstigd zijn met creatieve beroepsgroepen of activiteiten zouden volgens sommige stromingen als een magneet kunnen werken op de vestiging van andere activiteiten. Het Kenniscentrum Flanders DC heeft geprobeerd om deze **creatieve sectoren** te duiden. Het gaat om volgende activiteiten: uitgeverijen, technisch advies, architecten en ingenieurs, reclamewezen, activiteiten op het gebied van film en video, radio en televisie, overige amusementsactiviteiten (kunstenaars, culturele centra, pretparken), persagentschappen, overige culturele activiteiten (bibliotheken, musea, tuinen)²¹.

²⁰ *Kennisintensieve high-techdiensten: post en telecommunicatie, informatica, speur- en ontwikkelingswerk.*

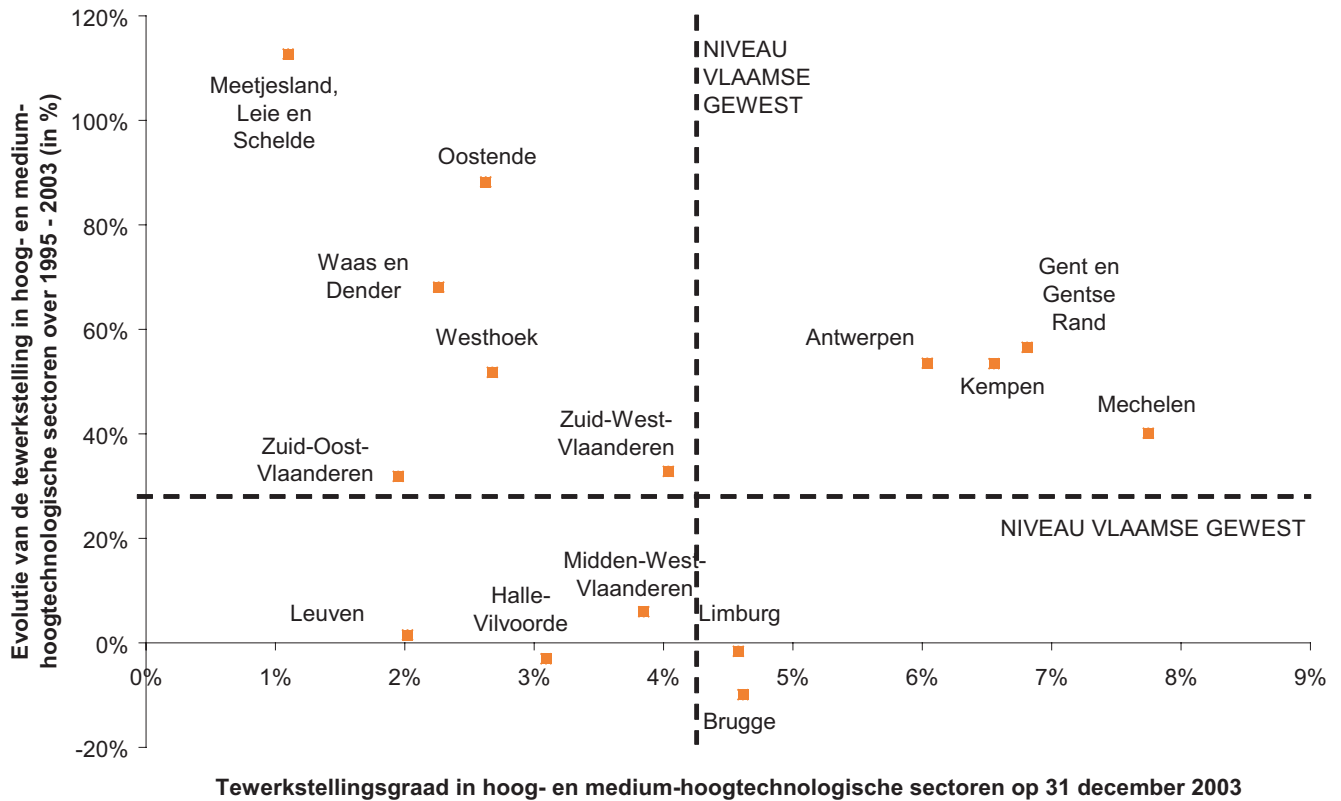
Kennisintensieve financiële diensten: financiële instellingen, verzekeringswezen, hulpbedrijven van financiële instellingen.

Kennisintensieve marktdiensten: vervoer over water, luchtvaart, verhuur en handel in onroerende goederen, verhuur zonder bedieningspersoneel, zakelijke diensten.

Minder kennisintensieve marktdiensten: groothandel, kleinhandel, horeca, vervoer over land, vervoersondersteunende activiteiten.

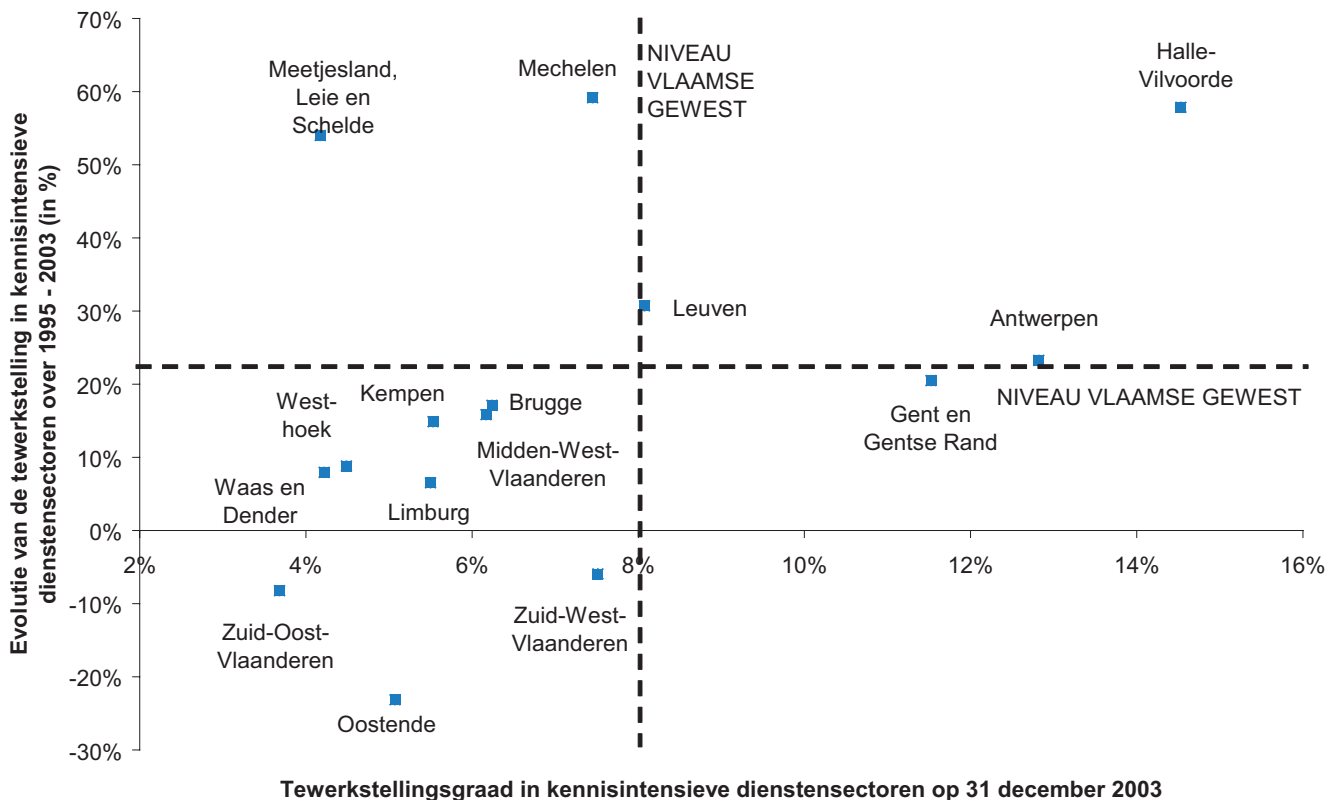
²¹ *Meer exact werden volgende subactiviteiten door het Kenniscentrum Flanders DC niet weerhouden; NACE 9233 (kermisattracties en pretparken), NACE 9251 (bibliotheken en archieven) en NACE 9253 (tuinen, dierentuinen en reservaten). Op subregionaal niveau was het echter niet mogelijk om voor de RESOC's deze categorieën uit te zuiveren.*

GRAFIEK 19: TEWERKSTELLINGSGRAAD IN HOOG- EN MEDIUM-HOOGTECHNOLOGISCHE SECTOREN EIND 2003 EN EVOLUTIE VAN DEZE SECTOREN OVER 1995-2003

Bron: RSZ, Steunpunt Ondernemerschap, Ondernemingen en Innovatie, bewerking APS.

GRAFIEK 20: TEWERKSTELLINGSGRAAD IN KENNISINTENSIEVE SECTOREN EIND 2003 EN EVOLUTIE VAN DEZE SECTOREN OVER 1995-2003

Bron: RSZ, Steunpunt Ondernemerschap, Ondernemingen en Innovatie, bewerking APS.

Het Vlaamse Gewest telde op 31 december 2003 bijna 38.000 bezoldigde arbeidsplaatsen in de creatieve sectoren. Dat is goed voor 1,05% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Het is daarmee duidelijk dat het (nog) niet om een belangrijke activiteitsgroep gaat. Toch is deze nieuw onderscheiden sector in volle opgang: tussen 1995 en eind 2003 groeide de tewerkstelling er met 40,4%, vier maal meer dan de totale bezoldigde werkgelegenheid.

Net zoals bij de kennisintensieve dienstensectoren of industrietakken met een hogere technologie-intensiteit scoren ook hier Antwerpen (2,1%) en Gent en Gentse Rand (1,7%) goed. Dit verwondert niet, gezien de aanwezigheid van de twee grootste Vlaamse steden waar een positief klimaat is voor creatieve activiteiten. Halle-Vilvoorde bekleedde in 1995 nog een vrij sterke positie, maar de sector groeide er sindsdien nauwelijks. Mechelen daarentegen was een sterke groeier hetgeen maakt dat deze RESOC nu een waarde van 1,3% haalt. In de overige RESOC's komt de creatieve sector (nog) niet zo goed uit de verf. Opvallend is de sterke groei in Midden-West-Vlaanderen (+91,7%), Waas en Dender (+73,7%) en vooral in de Westhoek (+ 198,3%). In deze laatste RESOC gaat het in absolute aantallen nog steeds om weinig arbeidsplaatsen (tewerkstellingsgraad van 0,44%). De sector groeide aan een 'matiger' tempo in Oostende, Zuid-West-Vlaanderen en Zuid-Oost-Vlaanderen. Dit is relatief, want de toename kon nog steeds in twee digits geschreven worden.

PATENTEN

Een laatste reeks gegevens handelt over **patentaanvragen**. Patenten vormen immers de sluitsteen van onderzoek dat aan de basis ligt voor commercialisering van producten. Toch zijn er kanttekeningen: niet voor elke nieuwe vondst wordt een patent aangevraagd. Voorts is dit nog geen garantie voor het uiteindelijke succes van dat product voor de verkoop ervan (een noodzakelijke voorwaarde voor de realisatie van toegevoegde waarde).

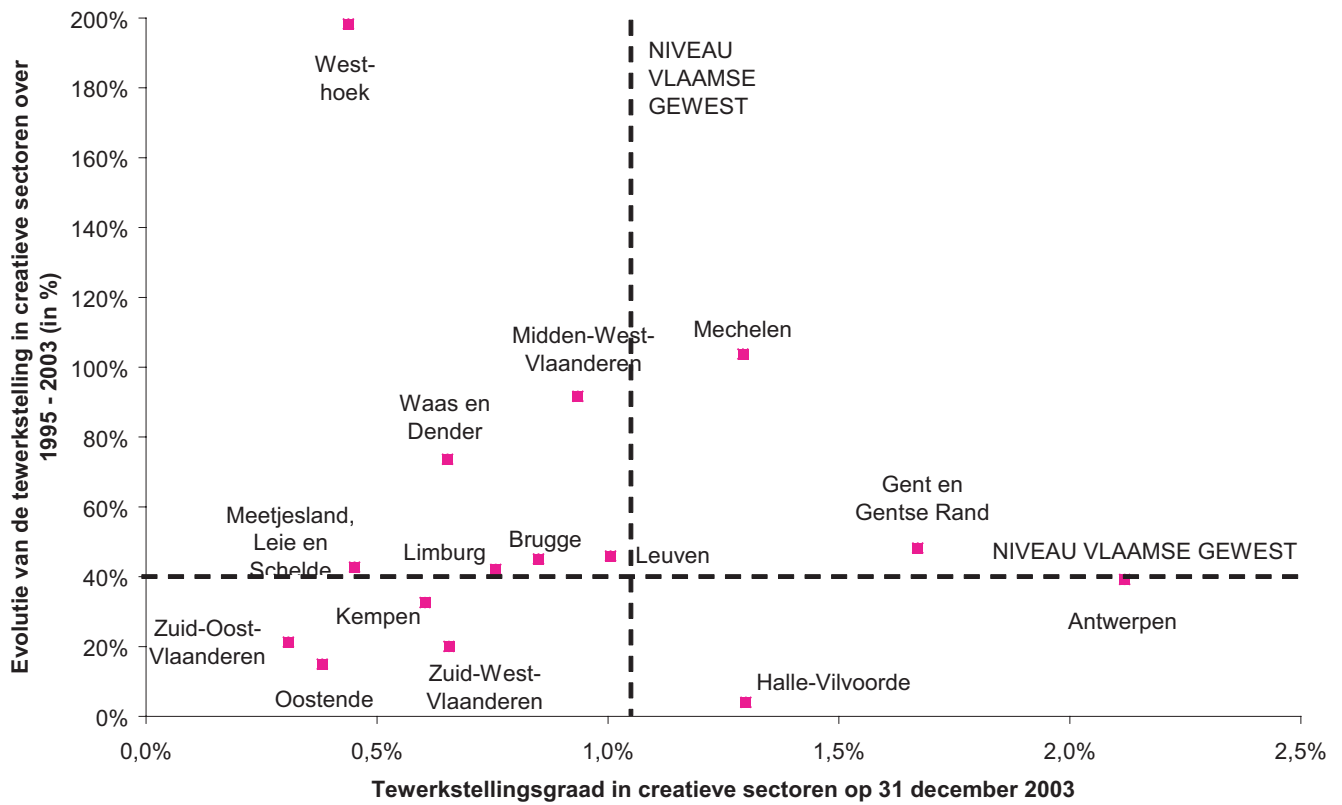
In 2002 werden volgens voorlopige cijfers 175 patenten bij het European Patent Office aangevraagd per miljoen inwoners. Van jaar tot jaar kunnen er belangrijke schommelingen zijn. Toch is er een

trendmatige toename sedert 1995 (+39,5%).

Het valt meteen op dat de intensiteit van patentaanvragen geografisch geconcentreerd is in enkele RESOC's: Leuven (269), Antwerpen (253) en in wat mindere mate Zuid-West-Vlaanderen (200), Halle-Vilvoorde (190), de Kempen (180) en Gent + Meetjesland (172) en Midden-West-Vlaanderen (146). De aanwezigheid van onderzoekscentra aan universiteiten of spin-offs en de localisatie van bepaalde multinationals (meer onderzoek-intensief dan autochtone bedrijven) verklaart dit patroon. Bedrijven en instellingen in Oostende (51) en Zuid-Oost-Vlaanderen (72) vragen naar verhouding het minst patenten aan.

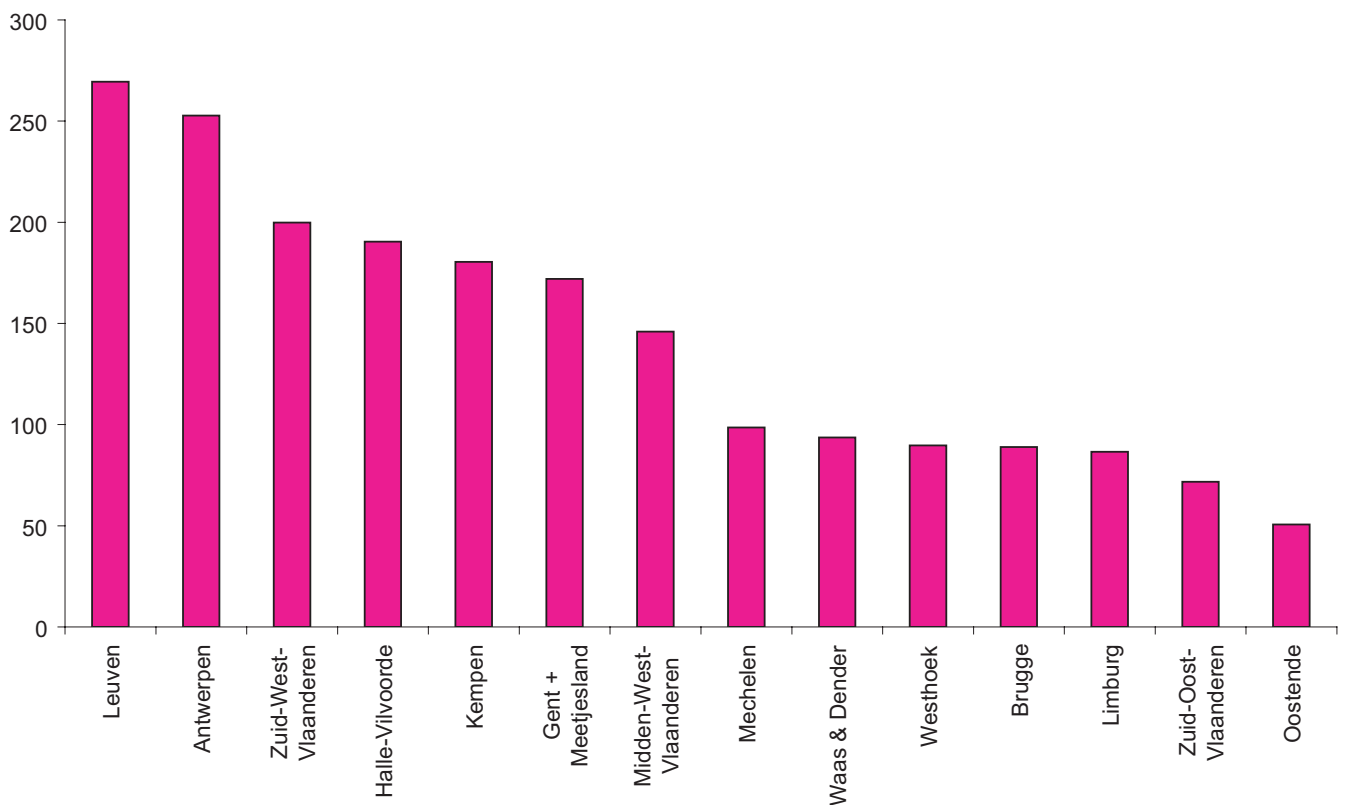
Indien men zich beperkt tot de aangevraagde **hightechpatenten** telde Vlaanderen in 2002 er 40 per miljoen inwoners. De jaarlijkse variaties kunnen groot zijn. Toch lijkt er de afgelopen jaren een toename te zijn in deze categorie van patenten. Slechts twee RESOC's komen hier duidelijk naar voor. Dit zijn Leuven (88) en Antwerpen (80).

GRAFIEK 21: TEWERKSTELLINGSGRAAD IN CREATIEVE SECTOREN EIND 2003, EVOLUTIE VAN DEZE SECTOREN OVER 1995-2003

Bron: RSZ, Steunpunt Ondernemerschap, Ondernemingen en Innovatie, bewerking APS.

GRAFIEK 22: PATENTAAANVRAGEN PER MILJOEN INWONERS IN 2002

Bron: Eurostat, bewerking APS.

BESLUIT KENNISECONOMIE

Als conclusie kan men stellen dat de kenniseconomie vooral een zaak voor grootstedelijke gebieden is. De categorie van hoog- tot mediumhoogtechnologische industrietakken is een specialiteit voor de Antwerpse RESOC's, voor Gent en de Gentse Rand. De kennisintensieve diensten zijn eveneens goed vertegenwoordigd in Antwerpen en in Gent en de Gentse Rand. Halle-Vilvoorde is een uitschieter inzake kennisintensieve diensten, maar niet voor de technologische industrie. In derde instantie komen de grootstedelijke RESOC's ook beter dan de andere streken aan bod bij de aanwezigheid van creatieve sectoren. De aanwezigheid van grote onderwijsinstellingen verklaart waarom het aantal patentaanvragen geconcentreerd is in de RESOC's Leuven en Antwerpen. Toch doen ook een aantal andere regio's die niet over voornoemde troef beschikken het vrij goed, zoals Zuid-West-Vlaanderen, Halle-Vilvoorde en de Kempen.

7. SYNTHESE

Hiervoor werden een hele reeks indicatoren besproken voor de 15 RESOC's in Vlaanderen. Een grafische voorstelling kan behulpzaam zijn om een synthetisch overzicht te verkrijgen van de positie van de RESOC's op een aantal kernindicatoren.

Een eerste stap bestaat uit de keuze van de belangrijkste indicatoren. Vooreerst werd de correlatie tussen alle kengetallen berekend om te vermijden dat twee indicatoren zouden geselecteerd worden die statistisch ongeveer hetzelfde patroon volgen. Ook de inhoudelijke relevantie speelde een rol. Dit leidde tot volgende selectie:

- werkzaamheidsgraad;
- beschikbaar inkomen per inwoner;
- BBP per inwoner;
- investeringsratio;
- tewerkstellingsgraad in hoog- tot medium-hoogtechnologische sectoren;
- tewerkstellingsgraad in kennisintensieve dienstensectoren.

De RESOC's Gent en Gentse Rand werd samen met Meetjesland, Leie en Schelde tot één gebied wedersamengesteld. Dit omwille van problemen van beschikbaarheid van data.

Daarop volgde een principale componentenanalyse: om een beter inzicht te krijgen in de structuur van de data werden de oorspronkelijke variabelen samengevoegd in zogenaamde principale componenten. Er werden er twee weerhouden die samen 77,4% van de totale variantie van de waarden verklaren. Deze analyse leent zich tot een grafische voorstelling in een 'biplot'. De twee principale componenten vormen dan twee dimensies. De coördinaten van de RESOC-gebieden zijn hun waarden of scores op beide principale componenten. De socio-economische variabelen worden uitgebeeld door een pijl vertrekkende uit de oorsprong tot het punt dat de componentlading van die variabele in de eerste en tweede principale component weergeeft. De relatie van een waarneming (RESOC-gebied) tot een variabele wordt weergegeven door een loodlijn vanuit het punt van de waarneming tot de vector van die variabele. Hoe verder die loodlijn de vector van de variabele raakt, hoe sterker die variabele van toepassing is voor het RESOC-gebied. Er moet echter ook

rekening gehouden worden met negatieve ladingen van waarnemingen op variabelen. Daarvoor zou de pijl van de vector ook in negatieve zin moeten doorlopen. In de gangbare voorstellingswijzen wordt dat niet gedaan.

De biplot geeft een vrij goed beeld van de meeste typische kenmerken van de RESOC's:

- **Antwerpen:** hoog BBP per hoofd en hoge tewerkstellingsgraad in technologische en kennisintensieve sectoren; lage werkzaamheidsgraad en dito investeringsratio.
- **Mechelen:** relatief hoge BBP en tewerkstellingsgraad in technologische sectoren; matige werkzaamheidsgraad.
- **Kempen:** hoog BBP per hoofd en de hoge tewerkstellingsgraad in technologische sectoren.
- **Halle-Vilvoorde:** goede prestaties inzake inkomen en BBP en een gunstige positionering inzake de kenniseconomie; geringe investeringsratio.
- **Leuven:** sterke inkomenspositie en lage BBP en investeringsratio. De tewerkstellingsgraad in technologische sectoren is er laag.
- **Brugge:** hoge investeringsratio; geringe BBP per hoofd en lage tewerkstellingsgraad in kennisintensieve sectoren.
- **Westhoek:** hoge investeringsratio; lage inkomens- en BBP-cijfers en een ongunstige positionering wat de kenniseconomie betreft.
- **Zuid-West-Vlaanderen:** relatief hoge werkzaamheidsgraad. Verder een gemiddelde score op de andere indicatoren.
- **Oostende:** een hoge investeringsratio. Verder is het met de overige indicatoren minder goed gesteld: lage werkzaamheidsgraad, lage inkomen en BBP per hoofd, lage tewerkstellingsgraad in kennisintensieve sectoren.
- **Midden-West-Vlaanderen:** hoog BBP per hoofd en werkzaamheidsgraad; matige positie inzake inkomen per hoofd, investeringsratio en inzake de kennisindicatoren.
- **Zuid-Oost-Vlaanderen:** hoge werkzaamheidsgraad en investeringsratio; slechtere score voor de tewerkstellingsgraad in technologische en kennisintensieve sectoren.
- **Waas en Dender:** matige inkomenscijfers

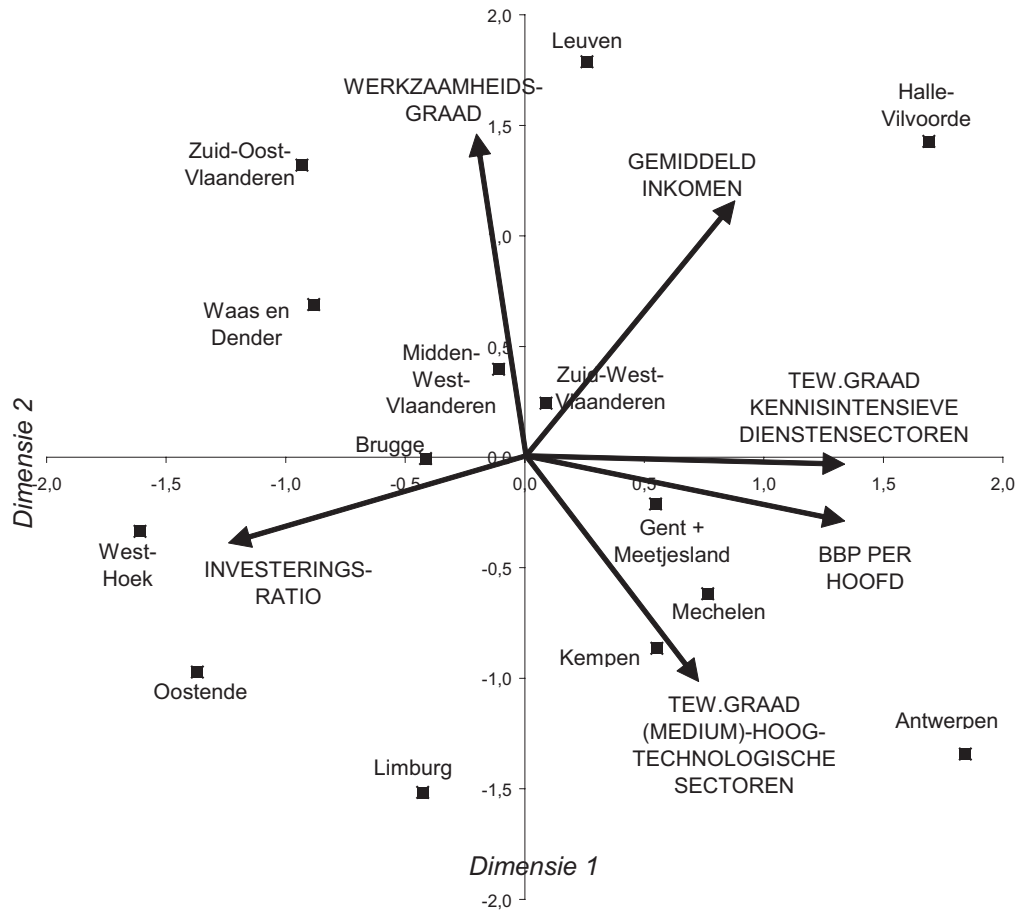
en lage BBP per hoofd; zwakke positionering inzake de kennisindicatoren.

- **Gent en Gentse Rand en Meetjesland, Leie en Schelde:** dit is de samenvoeging van twee RESOC's. Het relatief hoge BBP per

inwoner is kenmerkend evenals de gemiddeld gunstige werkzaamheidsgraad, investeringen en kennisindicatoren.

- **Limburg:** lage werkzaamheidsgraad en dito inkomenspositie.

GRAFIEK 23: BIPLLOT RESOC-GEBIEDEN EN BELANGRIJKSTE INDICATOREN

Bron: APS op basis van diverse reeksen..

BIJLAGE

DEFINITIES

- Actieve ondernemingen: aantal actieve BTW-plichtigen
- Afhankelijkheidsratio: bevolking [0-19] jaar + [60+] jaar in procent van de bevolking [20-59] jaar
- Arbeidseenheidskost: loonsom gedeeld door het aantal werknemers
- Arbeidsproductiviteit: BBP gedeeld door de totale werkgelegenheid
- Beroepsbevolking: werkenden + werklozen
- Beschikbaar inkomen: inkomsten uit arbeid, woondiensten, netto-inkomen uit vermogen, sociale uitkeringen minus premies en min de belastingen
- Bevolking op beroepsactieve leeftijd: bevolking van 20 t.e.m. 64 jaar
- Bruto binnenlands product (aan marktprijzen): productie minus intermediair verbruik + het saldo van de niet-productgebonden belastingen (op gebruik grond, gebouwen, milieubelasting,...) en subsidies (voor arbeidskrachten, ter bestrijding milieuvervuiling,...) + het saldo van de productgebonden belastingen (BTW, importheffingen, accijnzen,...) en subsidies (import- en andere subsidies)
- Bruto toegevoegde waarde (aan basisprijzen): productie minus intermediair verbruik + het saldo van de niet-productgebonden belastingen (op gebruik grond, gebouwen, milieubelasting,...) en subsidies (voor arbeidskrachten, ter bestrijding milieuvervuiling,...)
- Creatieve sectoren: NACE 221, 742, 744, 921, 922, 923, 924 en 925: uitgeverijen, technisch advies, architecten en ingenieurs, reclamewezen, activiteiten op het gebied van film en video, radio en televisie, overige amusementsactiviteiten (kunstenaars, culturele centra, pretparken), persagentschappen, overige culturele activiteiten (bibliotheken, musea, tuinen)
- Doorstromingscoëfficiënt: bevolking [15-24] jaar / [55-64] jaar
- High-techpatenten: aantal ingediende patentaanvragen bij het European Patent Office (EPO) voor de volgende categorieën: computer-, informatie- en communicatietechnologie, micro-organische en genetische engineering, luchtvaart, halfgeleiders en lasertechnologie
- Hoogtechnologische industrie: NACE 244, 30, 32, 33 en 353: vliegtuigbouw, farmacie, computers en kantoormachines, audio-, video- en telecommunicatieapparatuur, medische, precisie en optische instrumenten
- Institutionele sectoren: groeperingen van institutionele eenheden op basis van hun markt karakter en organisatie. Er zijn vijf institutionele sectoren:
 - niet-financiële vennootschappen (bedrijven,...)
 - financiële instellingen (banken en verzekeringen)
 - overheid

huishoudens (ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid, zelfstandigen...)
instellingen zonder winstoogmerk (VZW's)

- Interne vergrijzing: bevolking [80+] jaar in procent van bevolking [60+] jaar
- Investeringsratio: aandeel van de bruto-investeringen van de private sector in vaste activa (dus zonder de afschrijvingen) in het BBP. De institutionele eenheid 'overheid' is niet inbegrepen in de investeringen
- Kennisintensieve financiële diensten: NACE 65, 66 en 67: financiële instellingen, verzekeringswezen, hulpbedrijven van financiële instellingen
- Kennisintensieve high-techdiensten: NACE 64, 72 en 73: post en telecommunicatie, informatica, speur- en ontwikkelingswerk
- Kennisintensieve marktdiensten: NACE 61, 62, 70, 71 en 74: vervoer over water, luchtvaart, verhuur en handel in onroerende goederen, verhuur zonder bedieningspersoneel, zakelijke diensten
- Laagtechnologische industrie: NACE 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 36 en 37: overige industrie (meubels...) en recyclage, hout, papier en drukkerijen, voeding en tabak, textiel en confectie
- Loonkost per eenheid product: het aandeel van de loonsom in de bruto toegevoegde waarde. Ook gelijk aan de verhouding tussen de arbeidseenheidskost en de bruto toegevoegde waarde per werknemer
- Mediumhoogtechnologische industrie: NACE 24 minus 244, 29, 31, 34, 352, 354 en 355: elektrische machines, automobiel, chemie, overig transport, machinebouw
- Mediumlaagtechnologische industrie: NACE 23, 25, 26, 27, 28 en 351: petrochemie, rubber en kunststof, niet-metaalhoudende producten, scheepsbouw, ferro basismetalen, metaalproducten
- Nettogroeiratio: saldo tussen aangroei en stopzettingen in procent van het aantal actieve ondernemingen
- Netto-inkomens uit vermogen: ontvangen rentes, winstuitkeringen, inkomens uit vermogens en pachten minus de betaalde rentes en betaalde pachtgelden
- Nieuw opgerichte ondernemingen: aantal BTW-plichtingen met oprichtingsdatum in het referentiejaar (zelfs al zijn ze nog tijdens dat jaar ook geschrapt)
- Oprichtingsratio: aantal oprichtingen in procent van het aantal actieve ondernemingen
- Primaire inkomen: som van de lonen, inkomen van zelfstandigen, inkomsten van woondiensten en netto-inkomens uit vermogens
- Secundariseringsgraad: bezoldigde tewerkstelling in de secundaire sector (NACE 10 t.e.m. 45) in procent van de bevolking op beroepsactieve leeftijd
- Stopgezette onderneming: BTW-plichtige onderneming die in de loop van het referentiejaar geschrapt werd (als niet-actief gemerkt). Het kan gaan om een gewone stopzetting of om een faillissement
- Stopzettingsratio: zie 'uittredingsratio'

- Tertiairiseringsgraad: bezoldigde tewerkstelling in de tertiaire sector (NACE 50 en hoger) in procent van de bevolking op beroepsactieve leeftijd
- Totale werkgelegenheid: som van de bezoldigde en de zelfstandige werkgelegenheid (naar werkplaats). Uitgedrukt in aantallen personen, niet in voltijds-equivalenten
- Turbulentie: som van aangroei en stopzettingen in procent van het aantal actieve ondernemingen
- Uittredingsratio: aantal stopzettingen en faillissementen in procent van het aantal actieve ondernemingen
- Werkgelegenheidsgraad: totale werkgelegenheid in procent van de bevolking [20-64] jaar
- Werkloosheidsgraad: aantal werklozen in procent van de beroepsbevolking
- Werklozen: aantal niet-werkende werkzoekenden
- Werknemers: aantal personen in loondienst met een arbeidsovereenkomst. Uitgedrukt in aantallen personen, niet in voltijds equivalenten
- Werkzaamheidsgraad: aantal werkenden in procent van de bevolking [15-64] jaar
- Zelfstandigen: personen die als (mede-)eigenaar werkzaam zijn in een onderneming zonder rechtspersoonlijkheid, evenals meewerkende gezinsleden

ADDENDUM NOT@S RESOC's

De statistische bijlagen bij deze nota omvatten meer dan 50 bladzijden. U kan deze raadplegen in de rubriek noT@S onder het nummer van de RESOC's op de website www.vlaanderen.be/aps.

De Studiedienst van de Vlaamse Regering biedt ook andere producten in verband met lokale statistieken:

- De site www.lokaalstatistieken.be werd ontwikkeld in samenwerking met het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, de Vereniging van de Vlaamse Provincies en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deze site is een verzamelplaats waar u cijfers over de gemeenten, steden, provincies en andere gebiedsafbakeningen vindt. Een hele reeks beleidsdomeinen zoals wonen, ruimtelijke ordening, milieu, welzijn, cultuur,... komen aan bod. Er is ook kaartmateriaal te vinden.
- Nog op de rubriek noT@S van www.vlaanderen.be/aps kan u statistische scans van de Vlaamse provincies downloaden.
- In de rubriek Stativaria van www.vlaanderen.be/aps bevinden zich eveneens nummers die interessante informatie kunnen bieden over lokale entiteiten:
 - nr. 33: In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten voor de periode 1995-2002;
 - nr. 35: Economic Decision Power (EDP). De economische slagkracht van ondernemingen in Vlaanderen. Er is ook een bespreking volgens de 13 grote Vlaamse steden en de gebieden van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De gemeentelijke gegevens kunnen gedownload worden.
- De Multidimensionele Databank Demografie in de rubriek Online Databases van www.vlaanderen.be/aps biedt u de mogelijkheid om op maat bevolkingsstatistieken van gemeenten, arrondissementen,... samen te stellen.

**Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap**

APS
noT@s

12

RESOC'S

Verantwoordelijke uitgever:
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Studiedienst van de Vlaamse Regering
Josée Lemaître

Auteur:
Thierry Vergeynst

Voor meer info over deze technische nota:
thierry.vergeynst@azf.vlaanderen.be

Technische en administratieve ondersteuning:
Karina Van De Velde

Grafische vormgeving brochure:
Guy De Smet

BEZOEK ONZE WEBSITE WWW.VLAANDEREN.BE/APS